Kontrole organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia na zajęciach edukacyjnych artystycznych:

- **gra na flecie, gra na oboju, gra na klarnecie, gra na fagocie, gra na saksofonie w szkołach muzycznych II stopnia i ogólnokształcących szkołach muzycznych II stopnia;**
- **historia sztuki w liceach sztuk plastycznych,**

Instrumenty dęte drewniane

1. Podstawowe informacje o prowadzonych kontrolach

W roku szkolnym 2023/2024 w ramach nadzoru pedagogicznego i zgodnie z planem nadzoru pedagogicznego Dyrektora przeprowadzono 13 kontroli na zajęciach edukacyjnych z przedmiotów fagot, flet, klarnet, obój i saksofon w SM II st. i w OSM II stopnia w:

1) Szkole Muzycznej II st. w Zespole Szkół Muzycznych im. I. J. Paderewskiego w Tarnowie
2) Szkole Muzycznej II st. w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. w Krasnystawie
3) Państwowej Szkole Muzycznej II st. w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. st. w Łomży
4) Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II st. w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. A. Malawskiego w Przemyślu
5) Państwowej Szkole Muzycznej II st. im. J. Elsnera w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych nr 1 w Warszawie
6) Państwowej Szkole Muzycznej II st. w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia im. M. Karłowicza w Zielonej Górze
7) Szkole Muzycznej II st. w Zespole Szkół Muzycznych w Sosnowcu
8) Państwowej Szkole Muzycznej II st. w Państwowej Szkole I i II st. im. F. Nowowiejskiego w Zgorzelcu
9) Szkole Muzycznej II st. w Zespole Szkół Muzycznych we Włocławku
10) Szkole Muzycznej II st. w Zespole Szkół Muzycznych im. K. Komedy-Trzcińskiego w Ostrowie Wielkopolskim
11) Państwowej Szkole Muzycznej II st. w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. im. prof. J. Świdra w Jastrzębiu Zdroju
12) Szkole Muzycznej II st. w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia im. J. Zarębskiego w Inowrocławiu
13) Państwowej Szkole Muzycznej II st. w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia im. O. Kolberga w Szczecinku

Wszystkie kontrole odbyły się zgodnie z harmonogramem oraz w oparciu o ustalone arkusze i narzędzia kontroli, w skład których wchodziły: analiza dokumentacji, obserwacje lekcji (wraz z opracowanym przez nauczycieli konspektem lekcji), wywiad z dyrektorem szkoły oraz ankietowanie uczniów.

Sprawozdanie zawiera zbiorcze – statystyczne i merytoryczne informacje o szkołach, w których odbyły się kontrole - warto więc, aby każda z tych szkół przeanalizowała protokoły kontroli i znajdujące się w nich wyniki badań ankietowych, wnioski, rekomendacje oraz zalecenia na tle informacji znajdujących się w niniejszym sprawozdaniu.

2. Ogólne informacje o szkołach muzycznych uczestniczących w kontrolach organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia na zajęciach edukacyjnych z przedmiotów fagot, flet, klarnet, obój, saksofon .

W badaniach ankietowych wzięło udział 134 uczniów szkół muzycznych, spośród 195 uprawnionych do udziału. Stanowi to 68,7% i potwierdza rzetelność wyników ankiet. Stosunkowo wysoka frekwencja uczniów była efektem dobrej współpracy większości dyrektorów szkół i zespołów kontrolnych w przygotowaniu kontroli oraz możliwość udziału w ankiecie poprzez internetową platformę nadzoru pedagogicznego.

Szczegółowe zestawienia udziału uczniów poszczególnych szkół w badaniach ankietowych i ich liczebności w specjalizacjach instrumentalnych przedstawiają poniższe wykresy.

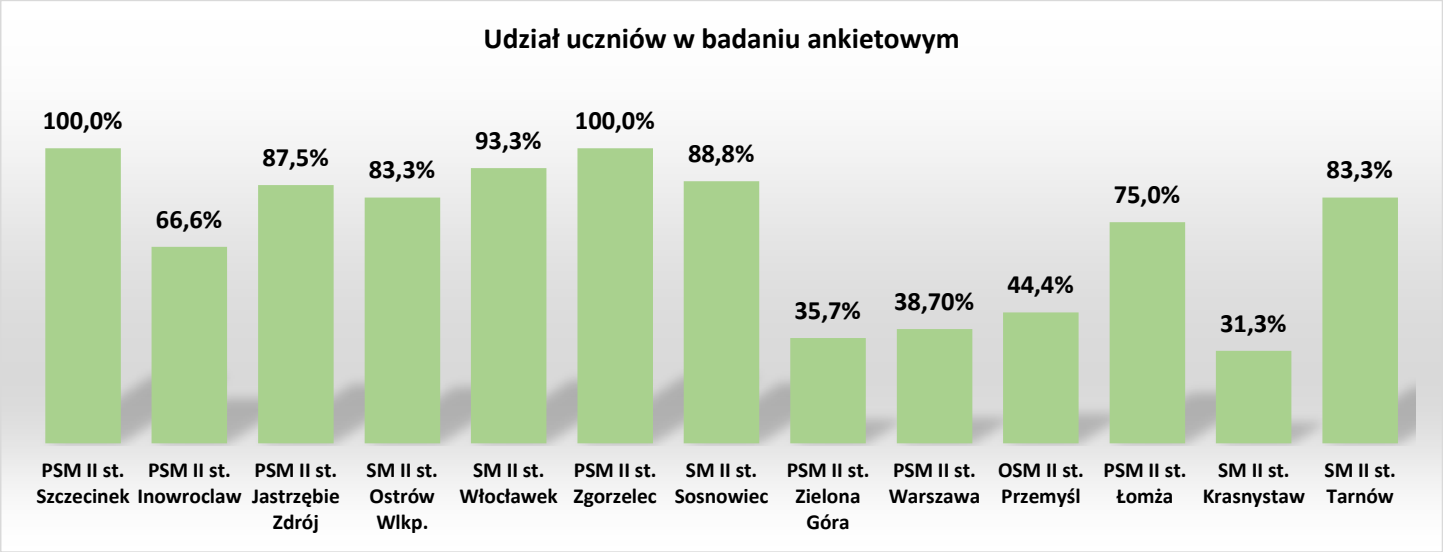

Aktualna liczba uczniów w specjalizacji	Szczecinek	Inowrocław	Jastrzębie Zdrój	Ostrów Wlkp.	Włocławek	Zgorzelec	Sosnowiec	Zielona Góra	Warszawa	Przemyśl	Łomża	Krasnystaw	Tarnów
fagot	0	0	2	1	0	0	0	0	4	0	0	0	0
flet	2	3	7	4	8	0	6	4	8	4	4	5	9
klarnet	1	2	6	0	3	3	7	4	9	2	4	4	4
obój	0	1	4	0	0	0	2	2	3	1	1	0	1
saksofon	3	3	5	7	4	8	3	4	7	2	3	7	4

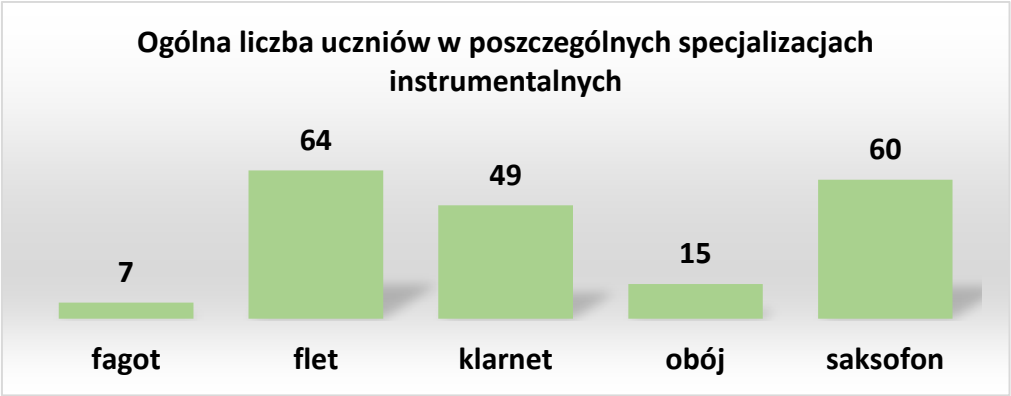

Istotnym źródłem informacji o pracy dydaktycznej były obserwacje lekcji gry na instrumentach dętych drewnianych, realizowane w oparciu o konspekty lekcji opracowane przez prowadzących je nauczycieli. Pozwalały one zespołowi kontrolującemu na odniesienie się między innymi do metod pracy, celów lekcji i stopnia ich realizacji, organizacji pracy na poszczególnych lekcjach, sposobu udzielania informacji zwrotnej oraz wykorzystanych środków dydaktycznych i wyposażenia. Podczas kontroli w szkołach muzycznych II stopnia i ogólnokształcącej szkole muzycznej II st. odbyło się 58 obserwacji lekcji. Informacji o przebiegu procesu dydaktycznego i efektach kształcenia w zakresie gry na instrumentach dętych drewnianych dostarczyli dyrektorzy szkół oraz następująca dokumentacja:

- arkusz organizacji pracy szkoły,
- statut szkoły,
- wszystkie programy nauczania zajęć edukacyjnych w zakresie gry na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie, wchodzące w skład szkolnego zestawu programów nauczania,
- wewnętrzna dokumentacja dydaktyczna np. rozkłady materiału, plany dydaktyczne przedmiotów, (jeśli szkoła je stosuje) oraz wymagania edukacyjne,
- dokumentacja przebiegu nauczania, a zwłaszcza dzienniki lekcyjne,
- tygodniowy plan zajęć,
- plany nadzoru pedagogicznego, dokumentacja nadzoru i sprawozdania z nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły,
- protokoły zebrań Rady Pedagogicznej,
- dokumentacja pracy sekcji (o ile funkcjonuje),
- zestawienie form doskonalenia zawodowych, w których uczestniczyli nauczyciele przedmiotów objętych kontrolą.

Efektem kontroli organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia w szkołach muzycznych były wnioski i rekomendacje w poszczególnych obszarach kontroli oraz 33 zalecenia dotyczące dostosowania określonych zagadnień pracy szkoły do obowiązującego prawa.
Podkreślić należy, że w przypadku 7 szkół muzycznych w Inowrocławiu, Jastrzębiu Zdroju, Zgorzelcu, Sosnowcu, Przemyślu, Krasnymstawie i Zielonej Górze nie wydano zaleceń.

Kontrola organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia na zajęciach edukacyjnych w zakresie gry na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie obejmowała poniższe priorytety, omówione szczegółowe w sprawozdaniu:

- baza lokalowa i wyposażenie,
- organizacja pracy na zajęciach edukacyjnych w zakresie nauki gry na instrumentach dętych drewnianych,
- warsztat pracy nauczycieli,
- działania szkoły i nauczycieli wspierające postępy uczniów w nauce gry na instrumentach dętych drewnianych,
- znajomość celów lekcji oraz wymagań i oczekiwać nauczyciela,
- pomoc szkoły w planowaniu dalszego kształcenia artystycznego
- efekty pracy dydaktycznej w zakresie nauki gry na instrumentach dętych drewnianych

3. Baza lokalowa i wyposażenie

Informacji na temat bazy lokalowej i wyposażenia do nauki historii sztuki dostarczyły ankiety skierowane do uczniów, informacje od dyrektorów szkół oraz obserwacje poczynione przez zespoły kontrolujące.

Wyniki badań uczniów SM II st. i OSM II st. na temat bazy lokalowej i wyposażenia

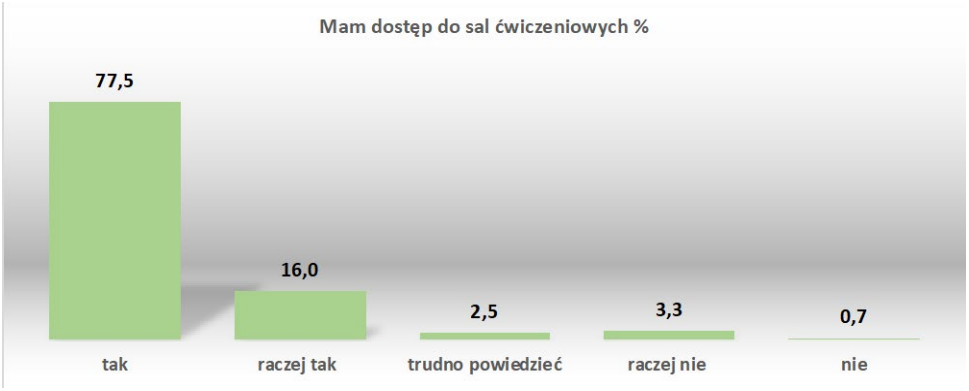

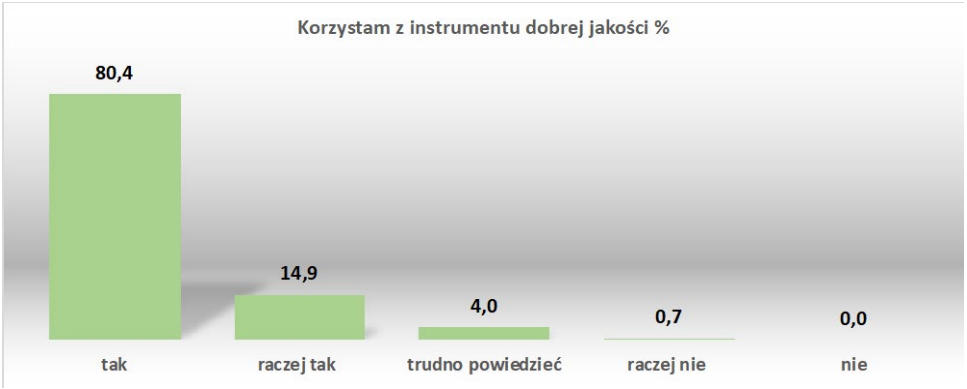

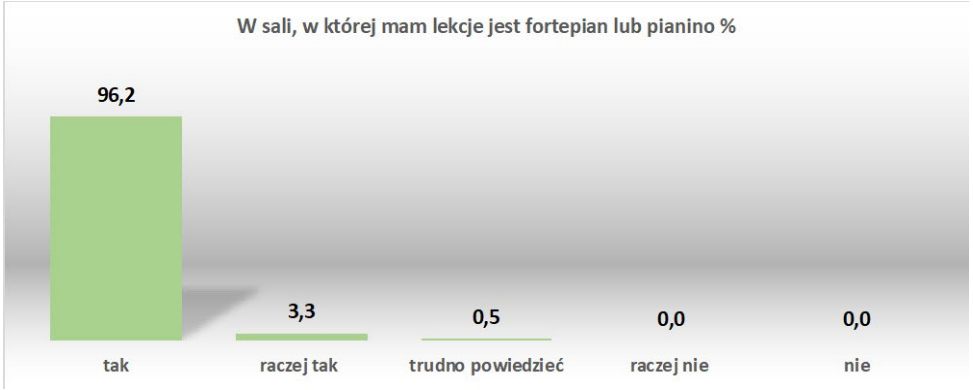

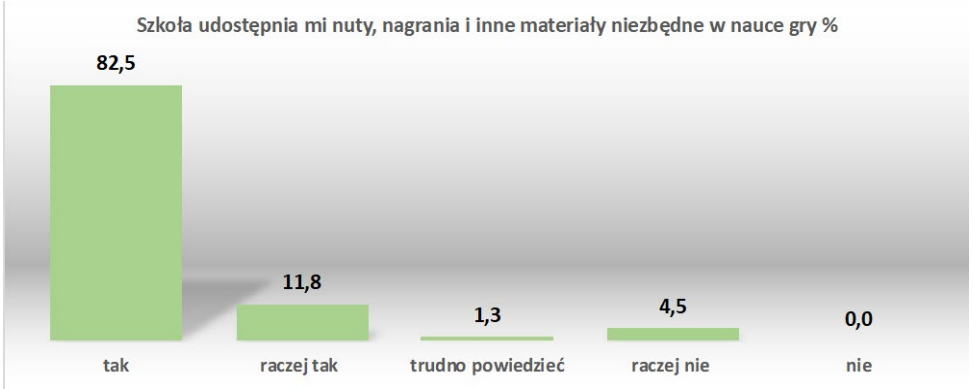

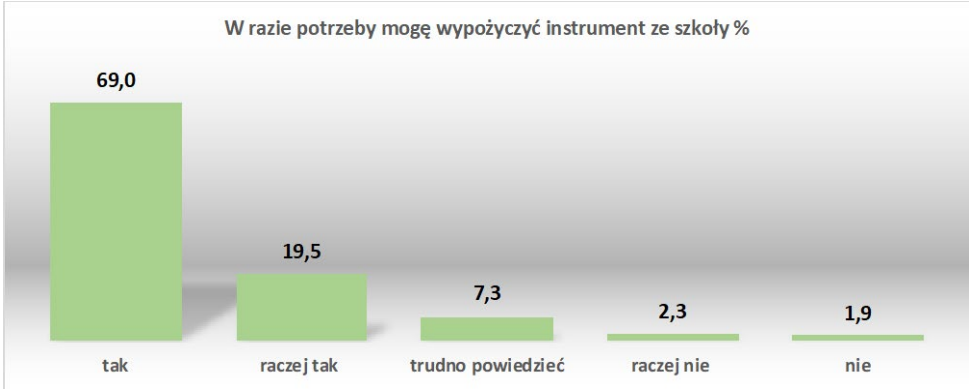

- Badania ankietowe wskazują, że większość uczniów szkół muzycznych:
  - ⇒ potwierdziła dostęp do sal ćwiczeniowych oraz nut, nagrań i innych materiałów niezbędnych do nauki gry na instrumencie smyczkowym.
  - ⇒ uważała, że podczas lekcji korzystają z instrumentów dobrej jakości i w razie potrzeby mogą je ze szkoły wypożyczyć, a w salach lekcyjnych najczęściej jest fortepian lub pianino.
- Obserwacje lekcji potwierdziły, że środki dydaktyczne i wyposażenie wspierały realizację celów i zadań tych zajęć. Podczas większości obserwowanych lekcji nauczyciele korzystali z aplikacji przeznaczonych na urządzenia multimedialne, takich jak metronomy i tunery. Odsłuchiwano również fragmenty utworów z aplikacji You Tube.
- Dyrektorzy szkół informowali o swoich działaniach na rzecz zapewnienia bazy lokalowej, wyposażenia i innych warunków materialnych wspierających nauczycieli w realizacji podstawy programowej, podkreślając przy tym wsparcie Centrum Edukacji Artystycznej. Na bieżąco dokonywane są niezbędne

naprawy, konserwacje i remonty instrumentów, a systematycznie i w miarę możliwości nabywane są nowe, prowadzone są modernizacje sal ćwiczeniowych.
Dyrektorzy podkreślali, że sale koncertowe, którymi dysponuje część szkół w istotny sposób wpływają na jakość praktyki wykonawczej i doskonalenie umiejętności instrumentalnych uczniów.

- W odniesieniu do bazy lokalowej nie wydano zaleceń, natomiast w przypadku dwóch szkół stwierdzono potrzebę poprawy warunków akustycznych sal dydaktycznych, a w jednej zwrócono uwagę na brak odpowiedniej wentylacji i zbyt małe gabaryty sali.

4. Organizacja pracy na zajęciach edukacyjnych w zakresie gry na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie

Na temat organizacji pracy dydaktycznej informacji udzielili dyrektorzy szkół, wskazując na rozwiązania w największym stopniu wpływające na wyniki pracy dydaktycznej nauczycieli i uczniów.
Dane pozwalające określić odsetek niezrealizowanych lekcji w okresie objętym kontrolą pochodziły z dzienników elektronicznych. Stwierdzić należy, że w znacznej części szkół taka analiza prowadzona była po raz pierwszy z powodu kontroli i nie jest stałą praktyką. Procentowy wskaźnik niezrealizowanych lekcji gry na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie w okresie objętym niniejszą kontrolą przedstawia wykres poniżej.

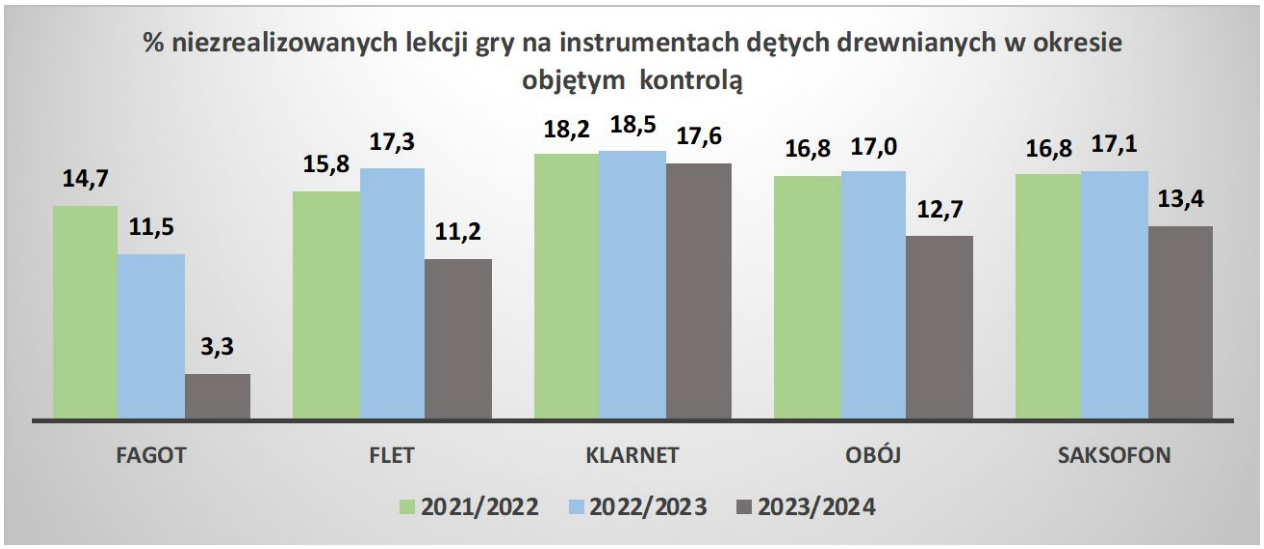

Kolejny wskaźnik dotyczy liczby uczniów przyjętych do klas instrumentów dętych drewnianych w okresie objętym kontrolą.

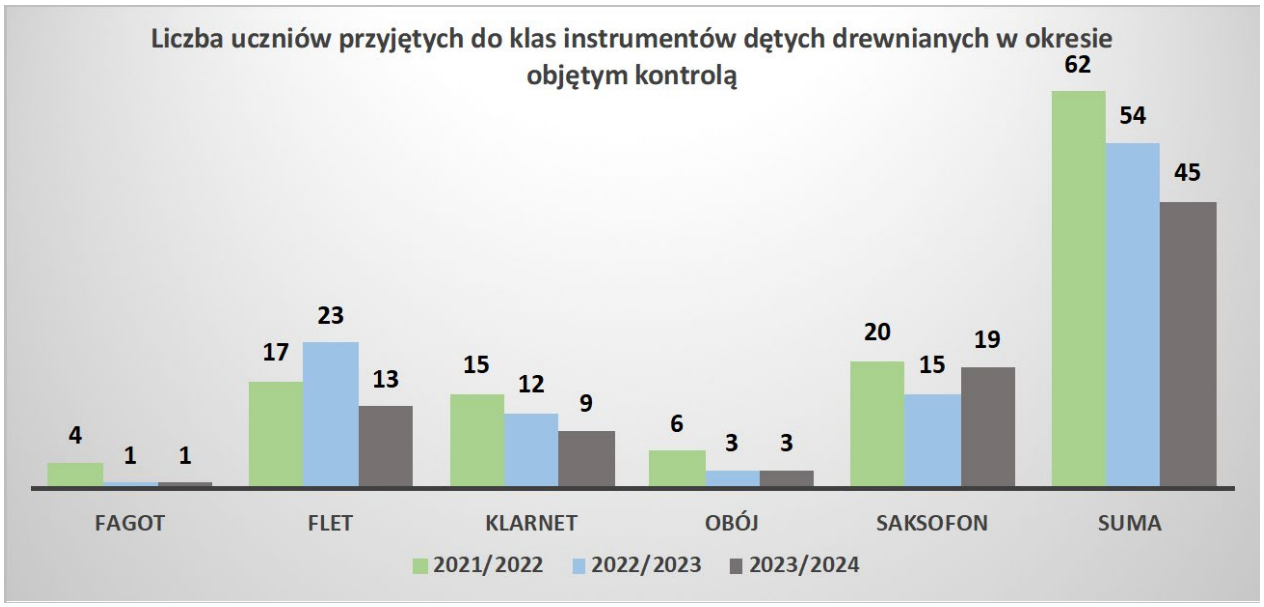

Ankiety skierowane do uczniów dostarczyły informacji o ich opiniach na temat organizacji kształcenia w zakresie gry na instrumentach dętych drewnianych.

Wyniki badań uczniów SM II st. i OSM II st. na temat organizacji nauki gry na instrumentach dętych drewnianych.

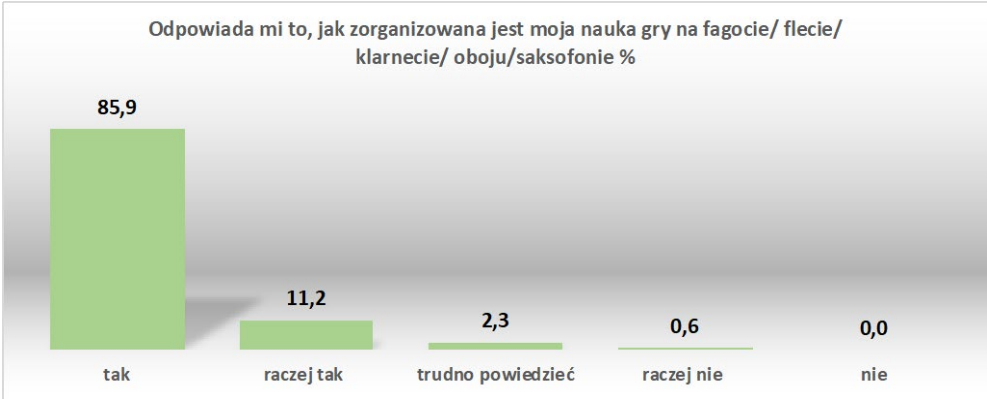

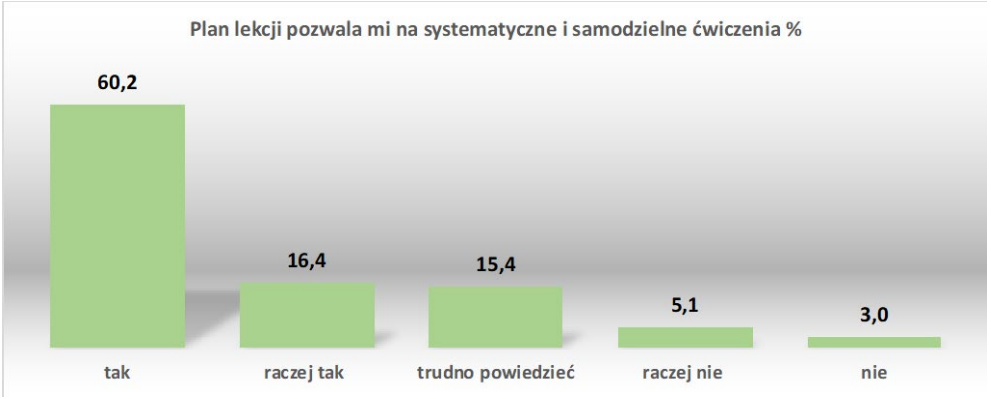

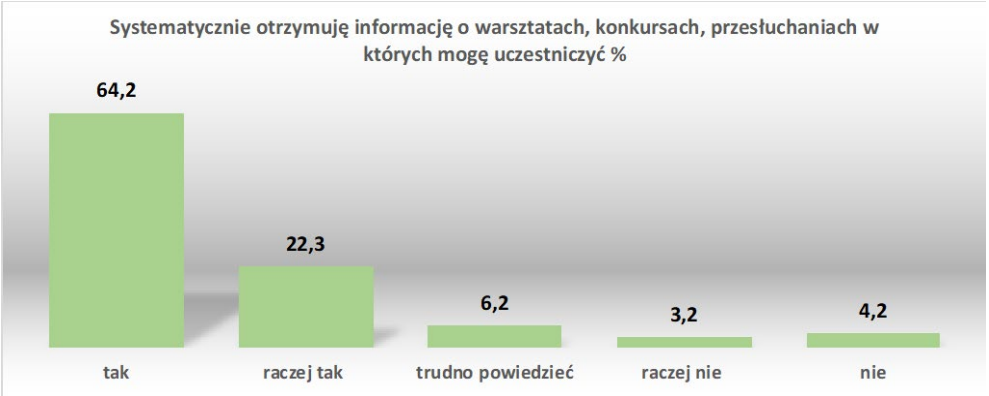
Systematycznie otrzymuję informację o warsztatach, konkursach, przesłuchaniach w których mogę uczestniczyć %
64,2
22,3
6,2
3,2
4,2
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

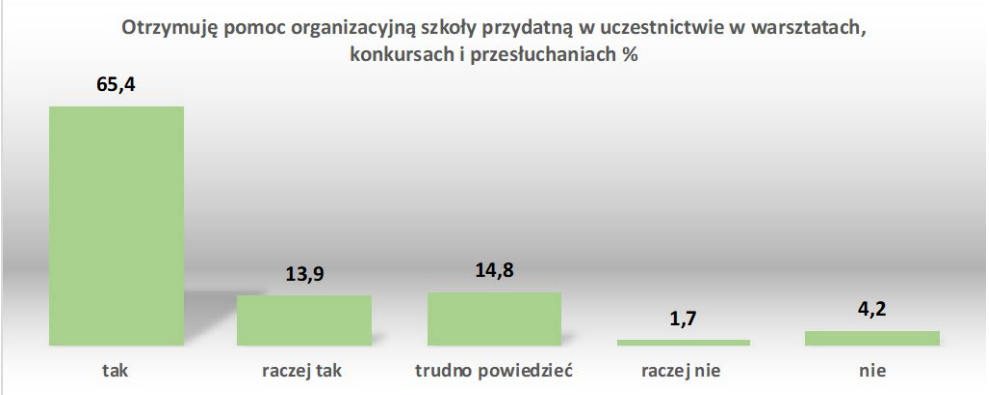
Otrzymuję pomoc organizacyjną szkoły przydatną w uczestnictwie w warsztatach, konkursach i przesłuchaniach %
65,4
13,9
14,8
1,7
4,2
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

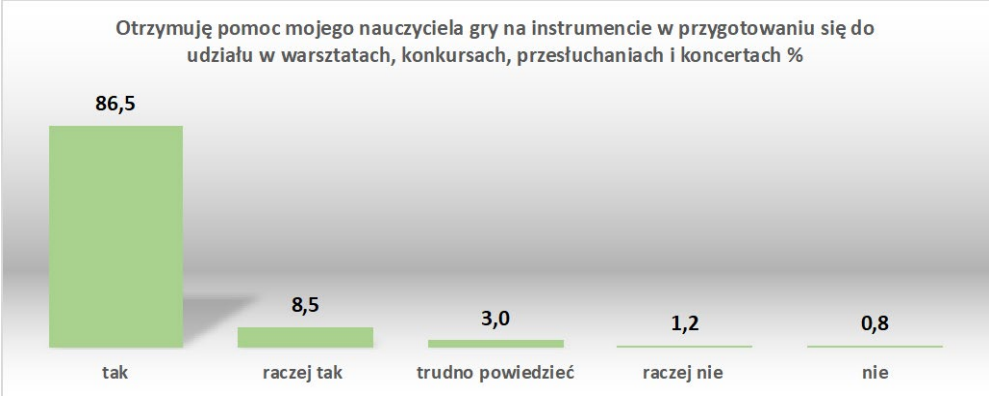
Otrzymuję pomoc mojego nauczyciela gry na instrumencie w przygotowaniu się do udziału w warsztatach, konkursach, przesłuchaniach i koncertach %
86,5
8,5
3,0
1,2
0,8
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

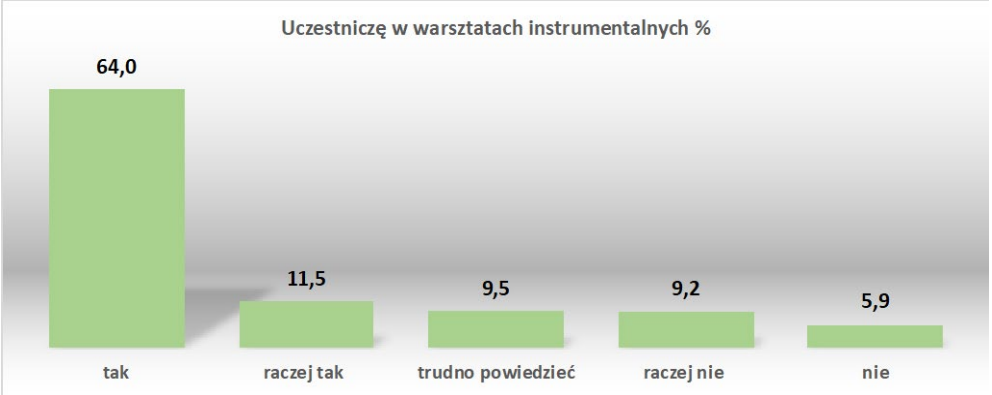
Uczestniczę w warsztatach instrumentalnych %
64,0
11,5
9,5
9,2
5,9
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

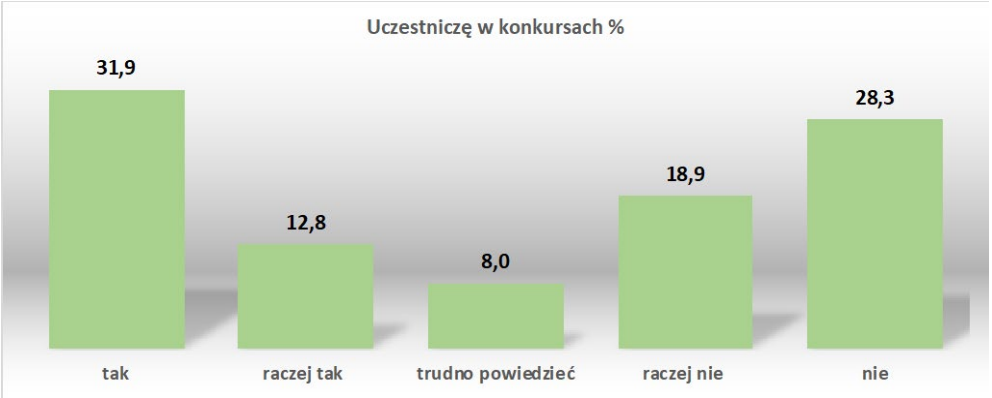

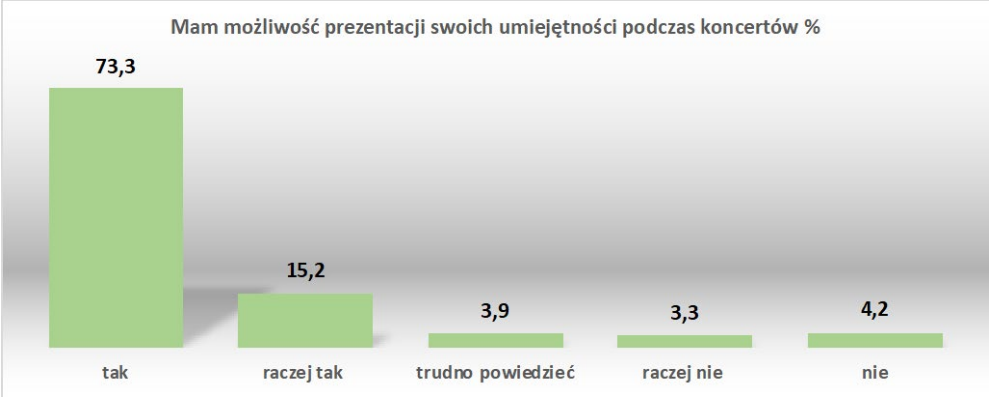

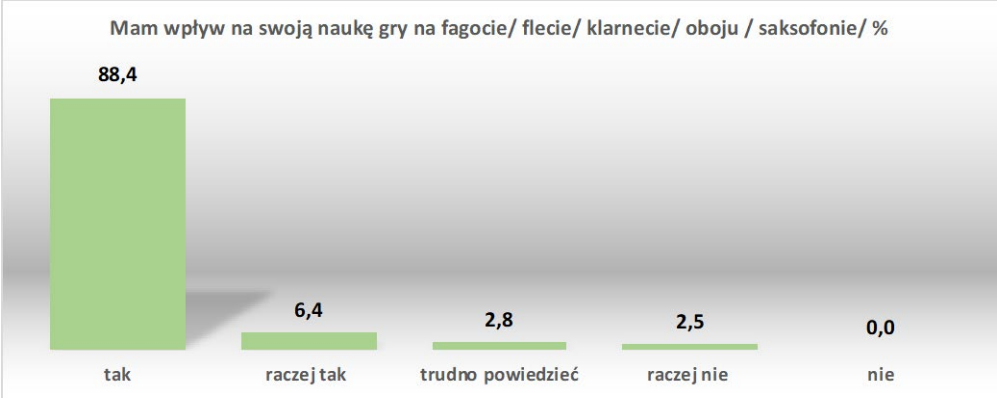

- Analiza informacji przedstawionych przez szkoły pozwala stwierdzić, że największa liczba uczniów kształci się w zakresie gry na flecie i saksofonie.
  W latach 2021/2022, 2022/2023 i 2023/2024 pojawiła się spadkowa tendencja w przyjęciach uczniów do klas instrumentów dętych drewnianych, a szczególnie do klas fagotu, oboju i klarnetu.
- Kolejne informacje dotyczą wskaźnika niezrealizowanych zajęć w latach objętych niniejszą kontrolą. Mieści się on ogólnie w przedziale 10-20%, choć w kilku szkołach zbliżał się on do niepokojącego poziomu 30%. % niezrealizowanych lekcji był najniższy w roku szkolnym 2023/2024, co wynikało między innymi z tego, że kontrole obejmowały okres tego roku do dnia kontroli. Jako główną przyczynę niezrealizowanych zajęć szkoły podawały chorobę ucznia lub nauczyciela.

- Wyniki badań ankietowych wskazują, że uczniom na ogół odpowiada sposób organizacji nauki gry na instrumentach dętych drewnianych, a plan lekcji pozwala na systematyczne ćwiczenia i samodzielną pracę. Zdecydowana większość uczniów potwierdziła pomoc szkoły i nauczycieli pomoc szkoły w przygotowaniu się do udziału w konkursach, warsztatach, przesłuchaniach i koncertach. Podobnie większość uczniów potwierdziła swój udział we wszystkich tych formach prezentacji umiejętności, poza konkursami, w których udział deklarowała mniej niż połowa. W jednej ze szkół stosunkowo duża część uczniów była zdania, że nie otrzymuje systematycznie informacji o dostępnych dla nich wydarzeniach i nie ma możliwości udziału w nich.
- Zdecydowana większość uczniów wyraziła opinię, że ma wpływ na swoją naukę gry na instrumencie.
- Dyrektorzy szkół przedstawili rozwiązania organizacyjne, które w największym stopniu wpływały na podniesienie jakości kształcenia w zakresie gry na instrumentach dętych drewnianych. Były to najczęściej wszystkie formy związane z prezentacją osiągnięć uczniów (koncerty) i sprawdzaniem ich umiejętności (egzaminy promocyjne, przesłuchania, konkursy wewnątrzszkolne) oraz zwiększanie wymiaru godzin lekcji instrumentu uczniom uzdolnionym. Podkreślano również znaczenie gry zespołowej np. w orkiestrach szkolnych. Kilka szkół posiada profesjonalne studia nagań, co zdaniem dyrektorów również wpływa pozytywnie na efekty kształcenia.
- W odniesieniu do organizacji pracy na zajęciach edukacyjnych w zakresie specjalizacji gra na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie sformułowano 8 zaleceń, które dotyczyły:
  - ⇒ sposobu prowadzenia księgi arkuszy ocen uczniów,
  - ⇒ uzupełnienia dokumentacji szkolnej o parafy dyrektora szkoły,
  - ⇒ zmiany formy prowadzonej dokumentacji szkolnej z papierowej na elektroniczną
  - ⇒ opracowania procedur dotyczących przekazywania uczniom informacji o wydarzeniach, w których mogą brać udział,
  - ⇒ wprowadzenia do dokumentacji szkolnej planu pracy sekcji instrumentów dętych drewnianych
  - ⇒ dostosowania tygodniowego planu zajęć do zapisów § 4 Rozporządzenia MEN z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

5. Warsztat pracy nauczycieli gry na instrumentach dętych drewnianych

Informacji o warsztacie pracy nauczycieli dostarczyli dyrektorzy szkół, powołując się między innymi na:

- wyniki sprawowanego przez siebie nadzoru pedagogicznego
- sprawozdania z pracy sekcji – o ile takie funkcjonują w danej szkole
- działania wspierające realizację podstawy programowej z przedmiotów objętych kontrolą, a zwłaszcza związane z doskonaleniem zawodowym nauczycieli i tworzeniem optymalnych warunków do ich pracy.

Analogicznych informacji dostarczyła dokumentacja, dotycząca między innymi programów nauczania, nadzoru pedagogicznego i udziału nauczycieli w rożnych formach doskonalenia zawodowego.
Podczas rozmów z dyrektorami i analizy dokumentacji poszukiwano przykładów analizowania wpływu udziału nauczycieli w doskonaleniu zawodowym na wyniki dydaktyczne i rozwój uczniów oraz wpływu nadzoru pedagogicznego na modyfikacje i innowacje w pracy nauczycieli.

Istotnym źródłem informacji o warsztacie pracy nauczycieli były obserwacje lekcji, podczas których zespoły kontrolujące zwracały uwagę na metody pracy i użyteczność środków dydaktycznych, wykorzystywanych na danych lekcjach.
Dopełnieniem powyższych były odpowiedzi uczniów szkół muzycznych na temat metod pracy stosowanych przez nauczycieli.

Wyniki ankiet uczniów SM II st. i OSM II st. na temat zagadnień związanych z warsztatem pracy nauczycieli.

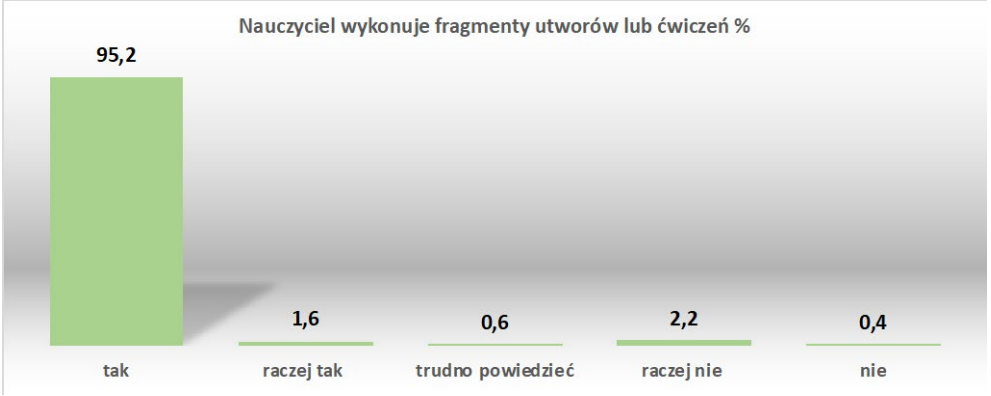

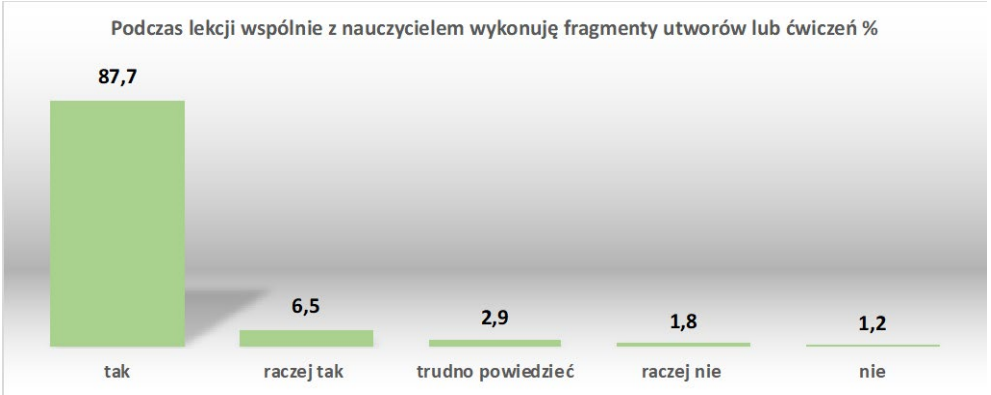

- Pierwszym zagadnieniem analizowanym w ramach priorytetu dotyczącego warsztatu pracy nauczycieli jest ich wymiar zatrudnienia i stopień awansu zawodowego, co ilustruje poniższa tabela.

Liczba nauczycieli klas instrumentów dętych drewnianych		
Zatrudnionych w wymiarze	całego etatu i więcej	41
	1/2 etatu i więcej	36
	do 1/2 etatu	13
Stopień awansu	Nauczyciele w przygotowaniu do zawodu	19

zawodowego	Mianowani	20
	Dyplomowani	51

Z zestawienia wynika, że zdecydowana większość nauczycieli zatrudniona jest w wymiarze co najmniej połowy etatu, a ich kwalifikacje i stopień awansu zawodowego umożliwiają i zobowiązują ich do pełnego zaangażowania w pracę dydaktyczną oraz realizację innych zadań szkoły, co zostanie przedstawione w kolejnych wnioskach. Podkreślić należy, że w jednej ze szkół objętych kontrolą część kadry to nauczyciele akademiccy i konsultanci CEA w zakresie gry na instrumentach dętych drewnianych.

- Działaniami nauczycieli klas instrumentów dętych drewnianych kierują kierownicy sekcji w dziesięciu spośród trzynastu objętych kontrolą szkół. Realizowana przez nich liczba godzin dydaktycznych mieści się w przedziale 9 – 21 godzin, a średnia to 14,43 godziny dydaktyczne.
- Dyrektorzy szkół wspierają nauczycieli gry na instrumentach dętych drewnianych w realizacji podstawy programowej głównie przez organizację i finansowanie ich udziału w doskonaleniu zawodowym oraz zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych i środków dydaktycznych.
- Informacje uzyskane podczas kontroli potwierdzają udział nauczycieli w doskonaleniu zawodowym, są to najczęściej formy warsztatowe związane z nauczanym przedmiotem. Nauczyciele uczestniczą również w szkoleniach o tematyce ponadprzedmiotowej np. związanej z relacjami w szkole lub sferą psychologiczną ucznia decydującą o umiejętności panowania nad zachowaniem i emocjami podczas gry na estradzie.
  Jedynie w trzech szkołach prowadzona była weryfikacja efektów szkoleń, potwierdzająca pozytywny wpływ doskonalenia na postępy i rozwój uczniów.
- W większości szkół (dziesięć spośród trzynastu) dokumentowane są analizy warsztatu pracy nauczycieli gry na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie realizowane w ramach nadzoru pedagogicznego i różnych form sprawdzających postępy uczniów. Natomiast trudnością jest formułowanie wynikających stąd wniosków i ewentualnych rekomendacji do dalszej pracy. Prowadzona podczas kontroli analiza dokumentacji szkolnej najczęściej nie potwierdzała modyfikacji szeroko rozumianego warsztatu pracy nauczycieli klas instrumentów dętych drewnianych, a w żadnej ze szkół prowadzenia eksperymentów i innowacji w tym zakresie.
- Istotnym elementem warsztatu pracy nauczycieli jest stosowany przez nich program nauczania. W zdecydowanej większości szkół są one zgodne z aktualnie obowiązującą podstawą programową, a nieliczne uchybienia dotyczą opisu sposobu realizacji celów wskazanych w podstawie programowej oraz uwzględnienia treści związanej z umiejętnością prezentacji w mediach cyfrowych. Autorami programów nauczania są najczęściej realizujący je nauczyciele.
- Prowadzone podczas kontroli obserwacje lekcji gry na instrumentach dętych drewnianych potwierdziły, że metody pracy nauczycieli były w pełni dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, a także wspierały ich samodzielna pracę.
  Do metod pracy nauczycieli odnieśli się również uczniowie podczas badań ankietowych. Niemalże wszyscy potwierdzają, że nauczyciele podczas lekcji prezentują sposoby gry i ćwiczenia, a także wykonują je wspólnie z uczniami.
- W odniesieniu do warsztatu pracy nauczycieli gry na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie sformułowano 4 zalecenia, które dotyczyły:

- ⇒ korekt w pięciu programach nauczania,
- ⇒ aktualizacji szkolnego zestawu programów nauczania w jednej ze szkół
- ⇒ nadzoru pedagogicznego w jednej ze szkół nad rzetelnością zapisów dotyczących realizacji podstawy programowej w dokumentacji szkolnej.

6. Działania szkoły i nauczycieli wspierające postępy uczniów w nauce gry na instrumentach dętych drewnianych

Podstawowym źródłem informacji o działaniach szkoły i nauczycieli na rzecz postępów uczniów były badania ankietowe, w których uczniowie odnosili się do zagadnień związanych z wpływem ocen na ich pracę, wartości informacji zwrotnej oraz pomocy nauczycieli niezbędnej do samodzielnej realizacji zadań i planowania nauki gry na instrumencie.
Podobne informacje pochodziły z obserwacji lekcji, podczas których zespoły kontrolujące zwracały uwagę między innymi na to, czy nauczyciele upewniali się w jakim stopniu jasne i użyteczne dla uczniów były ich wskazówki, instrukcje, ćwiczenia i ustalenia dotyczące samodzielnej pracy.
Podczas wywiadu z dyrektorami szkół odnoszono się do systematyczności i efektywności działań szkoły i nauczycieli związanych z monitorowaniem, diagnozowaniem, analizowaniem postępów i osiągnięć uczniów oraz wykorzystaniem pochodzących stąd wyników do formułowania wniosków i rekomendacji na rzecz doskonalenia pracy dydaktycznej.
Analiza dokumentacji dostarczyła informacji o wymaganiach edukacyjnych z tych przedmiotów oraz projakościowym wykorzystaniu wyników oceniania wewnątrzszkolnego.

Wyniki ankiet uczniów SM II st. i OSM II st. na temat zagadnień związanych z działaniami nauczycieli i szkoły wspierających naukę uczniów.

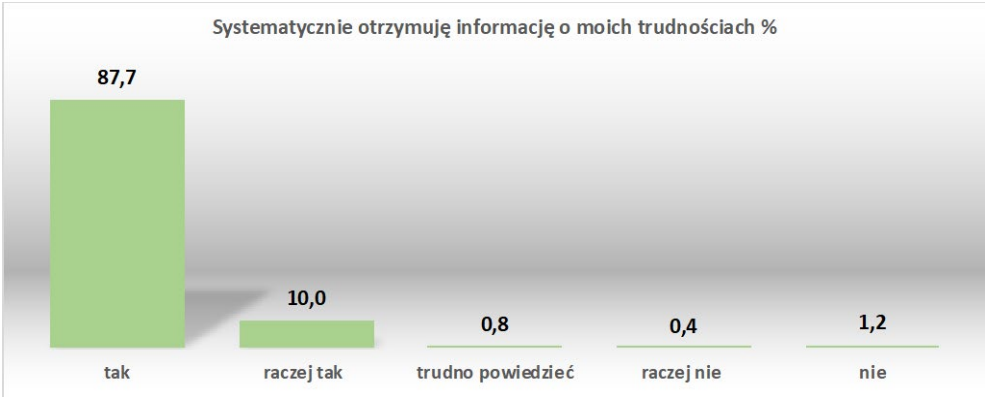

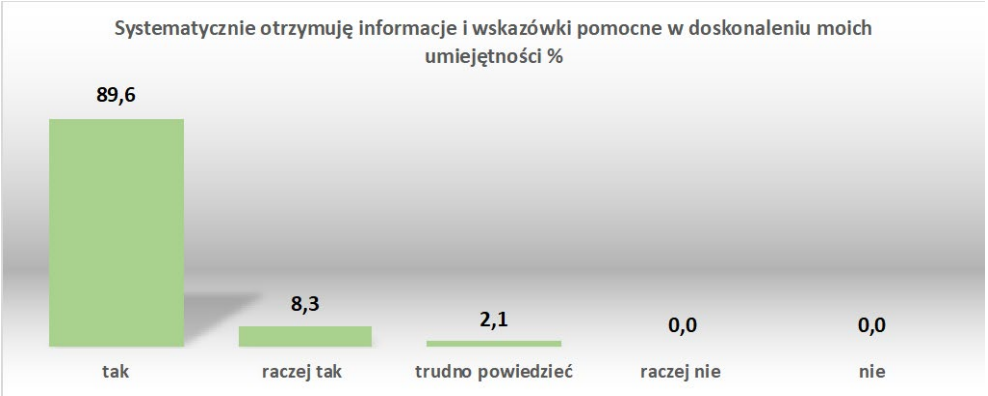
Systematycznie otrzymuję informacje i wskazówki pomocne w doskonaleniu moich umiejętności %
89,6
8,3
2,1
0,0
0,0
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

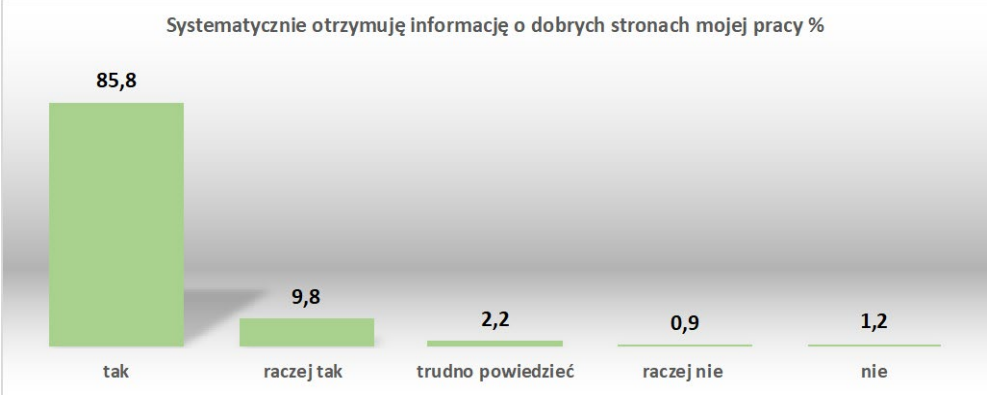
Systematycznie otrzymuję informację o dobrych stronach mojej pracy %
85,8
9,8
2,2
0,9
1,2
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

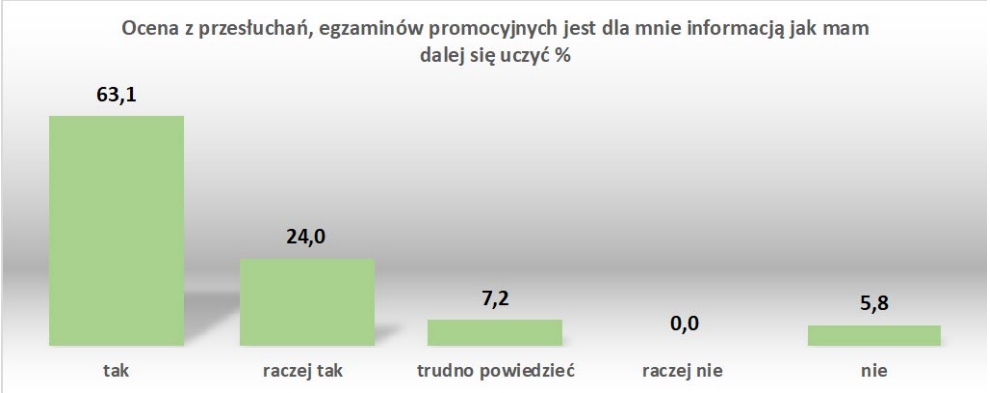
Ocena z przesłuchań, egzaminów promocyjnych jest dla mnie informacją jak mam dalej się uczyć %
63,1
24,0
7,2
0,0
5,8
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

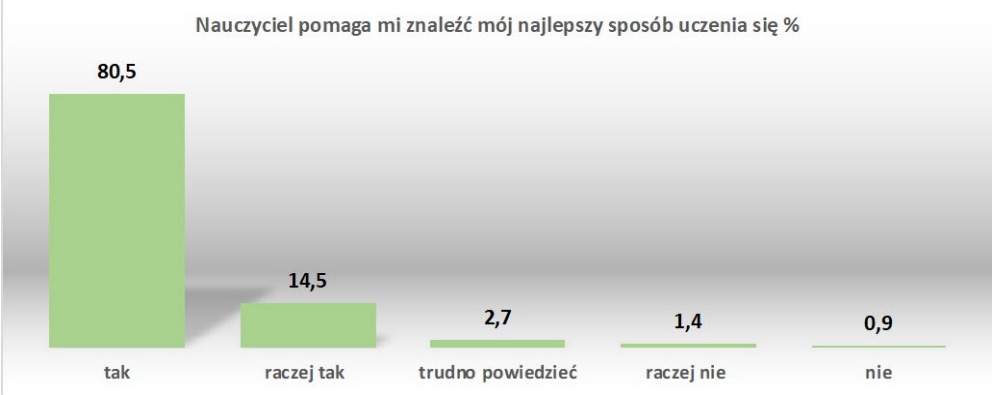
Nauczyciel pomaga mi znaleźć mój najlepszy sposób uczenia się %
80,5
14,5
2,7
1,4
0,9
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

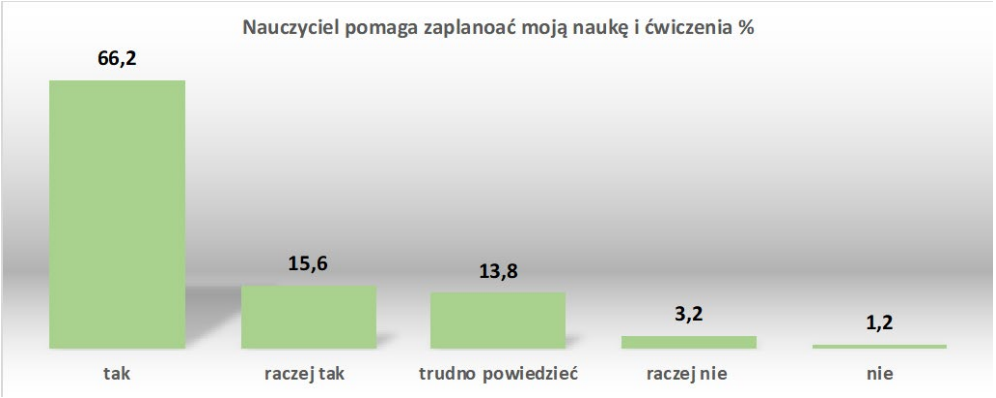

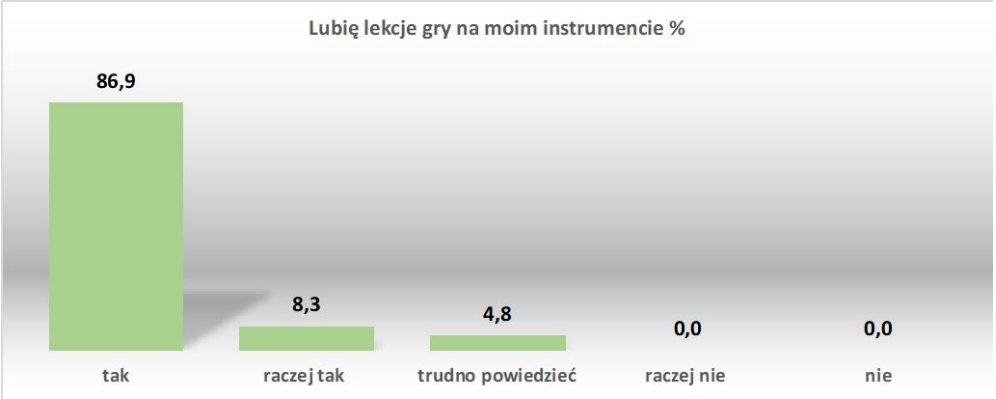

- Jak wynika z informacji przedstawionych przez dyrektorów szkół i dokumentacji szkolnej nauczyciele gry na flecie, klarnecie, i saksofonie diagnozują uzdolnienia i możliwości uczniów podczas egzaminu rekrutacyjnego oraz w trakcie bieżącej nauki, w tym podczas egzaminów promocyjnych. Wyniki diagnoz są wykorzystywane do planowania i realizacji indywidualnych zadań dydaktycznych oraz dostosowania organizacji pracy szkoły do możliwości i potrzeb uczniów, związanych głównie z łączeniem nauki w dwóch szkołach.
- Monitorowanie postępów uczniów w nauce gry na instrumentach dętych drewnianych jest systematyczne i opiera się na przesłuchaniach, koncertach oraz egzaminach promocyjnych. Wynika także z obserwacji pracy uczniów na poszczególnych lekcjach. W przypadku trudności podejmowane są adekwatne działania, takie jak rozmowy motywacyjne, zmiana repertuaru, a w szczególnych sytuacjach także zmiana nauczyciela.
  Monitorowanie osiągnięć uczniów dotyczy głównie ich udziału w różnej rangi konkursach, a informacje o tym są umieszczane na stronach internetowych poszczególnych szkół, a niekiedy w kronikach szkolnych.
- W większości szkół wskazane byłoby systematyczne dokumentowanie wniosków i rekomendacji wynikających z diagnoz możliwości i potrzeb uczniów oraz analizy ich postępów i osiągnięć, w tym także wynikających z egzaminów promocyjnych i dyplomowych. Taki obowiązek wynika z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół.
- Jak wynika z ankiet prawie wszyscy uczniowie docenili działania nauczycieli, takie jak informacje o postępach i trudnościach, pomoc w znalezieniu najlepszego sposobu nauki i ćwiczeń oraz wskazówki do dalszej pracy. Nieco mniej, bo 80% uczniów wyraziło opinię, że nauczyciele

pomagają im zaplanować naukę i ćwiczenia i podobnie 80% z nich było zdania, że oceny z przesłuchań i egzaminów są dla nich informacją o tym, jak się dalej uczyć.

- Szkoły stosują systemy informowania uczniów o wymaganiach edukacyjnych, w tym dotyczące instrumentów dętych drewnianych na ogół zgodnie z zasadami wynikającymi z ich statutu. W dwóch szkołach zespoły kontrolujące rekomendowały zwrócenie większej uwagi na terminowe informowanie uczniów i ich rodziców o wymaganiach edukacyjnych oraz potwierdzenie tego w dzienniku lekcyjnym.
- W części szkół wymagania edukacyjne z zajęć edukacyjnych gra na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie nie spełniają warunku wynikającego z art. 44 zd. 5b. 1) Ustawy o Systemie Oświaty, ponieważ nie stanowią informacji o niezbędnych warunkach umożliwiających uzyskanie poszczególnych ocen klasyfikacyjnych śródrocznych i końcowych, a jednej ze szkół w przypadku oceny celującej zawierają wymaganie wykraczania poza obowiązujący program.
- Zdaniem zespołów kontrolujących działania nauczycieli obserwowane podczas lekcji pozytywnie wpływały na rozwój uczniów i niwelowanie bieżących trudności, przygotowywały ich do samodzielnej analizy wykonań i pracy oraz motywowały poprzez wskazanie użyteczności realizowanych ćwiczeń. Widoczna była dbałość nauczycieli o powiązanie bieżących zadań z wcześniejszą wiedzą i umiejętnościami uczniów oraz o korelację z wiedzą ogólnomuzyczną. W części szkół widoczne były trudności nauczycieli w formułowaniu pytań kluczowych tak, aby prowadziły do osiągnięcia celów danych lekcji.
- Podkreślić należy, że ponad 90% uczniów zadeklarowało, że lubi lekcje gry na swoim instrumencie.
- W odniesieniu do działań szkoły i nauczycieli wspierających postępy uczniów grze na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie sformułowano 6 zaleceń, które dotyczyły:
  - ⇒ modyfikacji zapisów statutu szkoły, dotyczących sposobu informowania rodziców i uczniów o wymaganiach edukacyjnych
  - ⇒ dostosowania formy i treści wymagań edukacyjnych do zapisów art. 44 zd.5b.1) Ustawy o Systemie Oświaty,
  - ⇒ weryfikacji skuteczności informacji przekazywanych uczniom o efektach ich pracy, sposobach uczenia się i planowania nauki i ćwiczeń.

7. Znajomość celów lekcji oraz wymagań i oczekiwań nauczyciela

Problematyka znajomości celów lekcji oraz wymagań i oczekiwań nauczyciela była analizowana w oparciu o informacje pozyskane poprzez:

- ankiety skierowane do uczniów,
- obserwacje lekcji skoncentrowane na działaniach nauczycieli związanych z udzielaniem informacji o postępach i trudnościach uczniów, zadaniach i ćwiczeniach doskonalących wiedzę i umiejętności uczniów, zakresie i planie samodzielnej pracy ucznia,
- wywiady z nauczycielami, które de facto były konspektami obserwowanych lekcji zgodnymi z zasadami oceniania kształtującego.

Wyniki ankiet uczniów SM II st. i OSM II st. na temat znajomości wymagań edukacyjnych i oczekiwań nauczycieli.

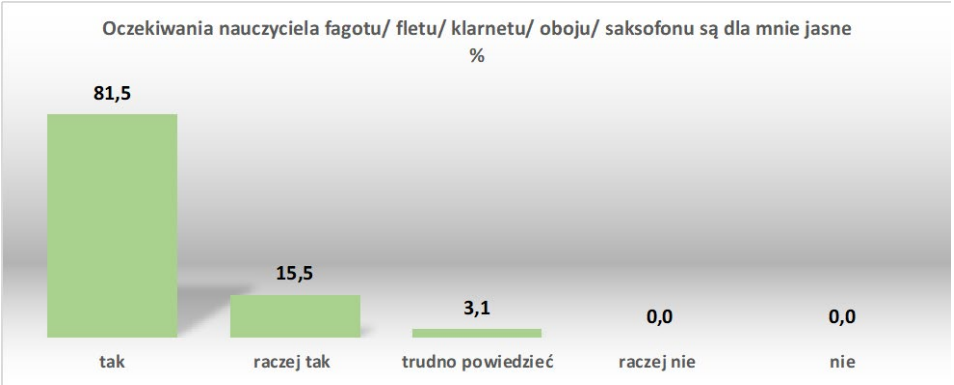

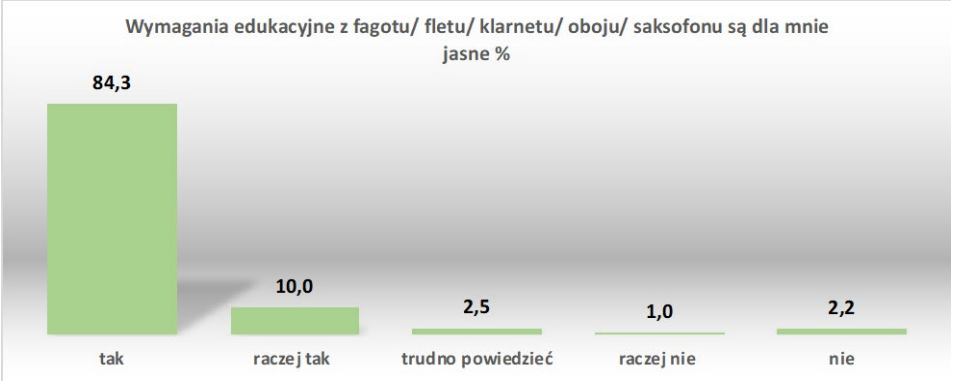

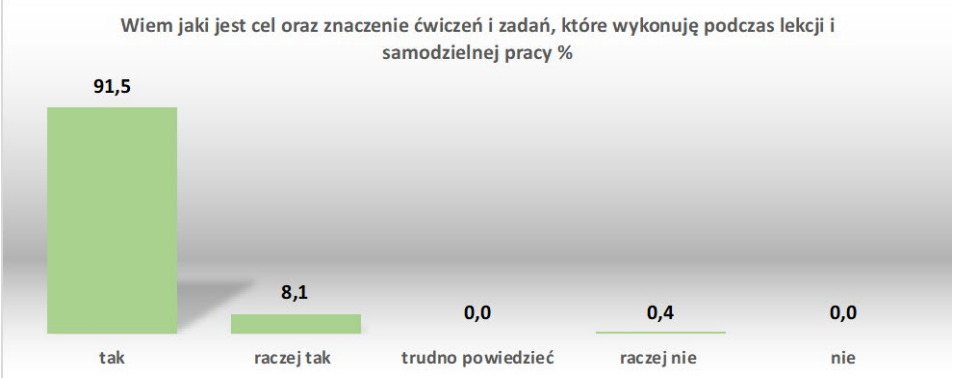

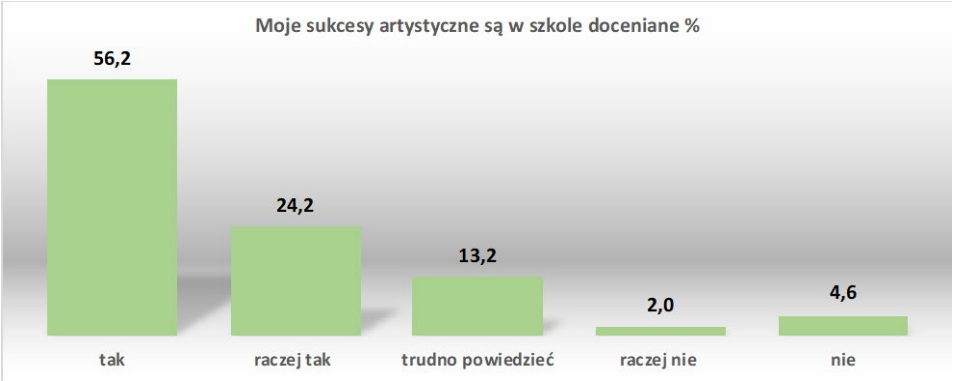

- Jak wynika z ankiet na które odpowiedzieli uczniowie prawie wszyscy potwierdzili, że oczekiwania nauczycieli gry na instrumentach dętych drewnianych były dla nich jasne. Podkreślić

należy, że mimo uchybień formalnych i merytorycznych przedstawionych w priorytecie 5 uczniowie byli zdania, że również wymagania edukacyjne były dla nich jasne.
Odpowiedzią na oczekiwania nauczycieli są szeroko rozumiane sukcesy artystyczne ich uczniów. Ponad 80% z nich było zdania, że ich sukcesy artystyczne są w szkole doceniane.

- Kolejnym zagadnieniem analizowanym w ramach niniejszego priorytetu była użyteczność zadań realizowanych przez uczniów w trakcie lekcji i samodzielnej pracy.
  Zespoły kontrolujące stwierdziły, że podczas obserwowanych zajęć nauczyciele odnosili się systematycznie do posiadanych przez uczniów umiejętności i wiedzy. W sposób klarowny formułowali cele prowadzonych zajęć, wskazywali użyteczność ćwiczeń oraz zakres samodzielnej pracy. Uczniowie byli zaangażowani i skoncentrowani na realizacji poszczególnych etapów pracy na lekcji.
  Te obserwacje zostały potwierdzone wynikami ankiet wskazującymi, że w zasadzie wszyscy uczniowie wiedzą jaki jest cel i znaczenie zadań i ćwiczeń.
  Podobne wnioski wynikają z analizy konspektów lekcji, przygotowanych przez nauczycieli prowadzących obserwowane lekcje.
- W odniesieniu do priorytetu 6 dotyczącego znajomości celów lekcji oraz wymagań i oczekiwań nauczycieli grze na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie nie sformułowano zaleceń.

8. Pomoc szkoły w planowaniu dalszego kształcenia artystycznego

Informacji sposobie i efektywności pomocy szkoły w planowaniu przez uczniów dalszego kształcenia artystycznego dostarczyły wyniki badań ankietowych uczniów oraz wywiady z dyrektorami szkół. Dyrektorzy byli proszeni o wskazanie działań, które w największym stopniu wpływają na decyzje uczniów dotyczące kontynuację nauki na wyższych uczelniach.

Wyniki ankiet uczniów SM II st. i OSM II st. dotyczące pomocy szkoły w planowaniu dalszego kształcenia artystycznego.

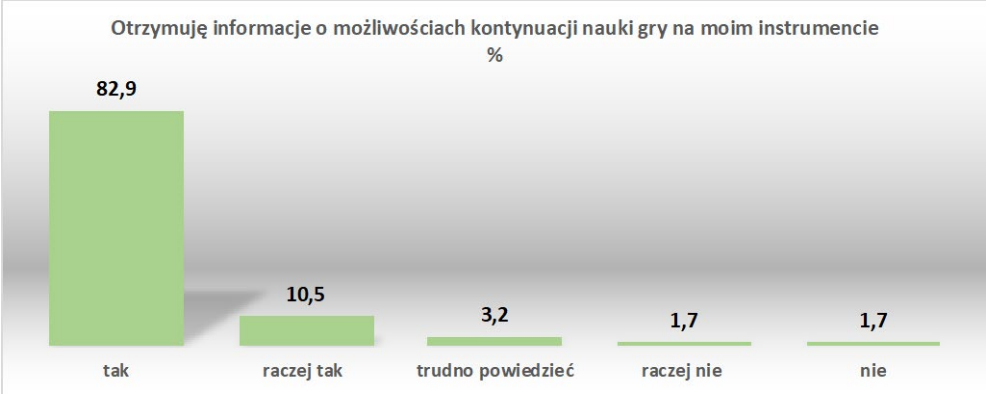

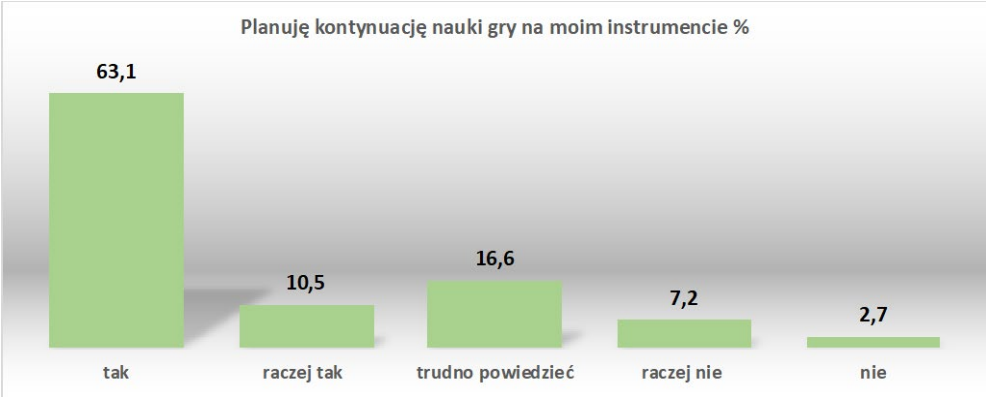

- Podczas kontroli zbierano informacji o liczbie absolwentów w poszczególnych specjalizacjach, z których wynika tendencja spadkowa w zakresie specjalizacji fagot, klarnet i obój, stała w specjalizacji flet i wzrostowa w specjalizacji saksofon.

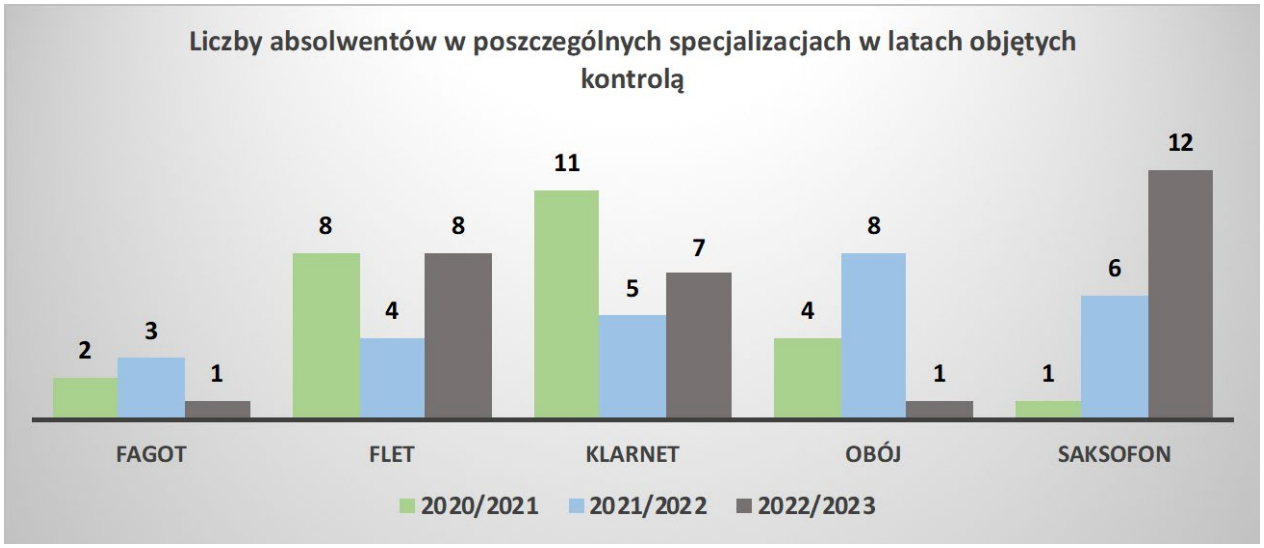

- Jak wynika z informacji przekazanych przez dyrektorów szkół uczniowie są informowani o możliwościach dalszego kształcenia artystycznego, w tym w zakresie gry na instrumentach dętych drewnianych. Takie działania potwierdzili prawie wszyscy uczniowie, stwierdzając że otrzymują informacje o możliwościach kontynuacji nauki.
- Z deklaracji dyrektorów wynikają inne, poza informacyjnymi, działania wspierające wybory uczniów takie jak: koncerty, przesłuchania i audycje, pomoc w przygotowaniu i udziału w konkursach, gra w zespołach kameralnych i orkiestrach szkolnych, możliwość konsultacji z wybitnymi pedagogami – instrumentalistami, a niekiedy również nauka zarządzania stresem i czasem.
  Zdaniem dyrektorów duży wpływ na decyzje uczniów o kierunku dalszego kształcenia mają szeroko rozumiane czynniki komercyjne.
- Analizując losy absolwentów warto skonfrontować plany uczniów z ich późniejszymi decyzjami. Jak wynika z ankiet ponad 70% uczniów planuje kontynuację nauki gry na swoim instrumencie, co nie przekłada się na ich późniejsze wybory, z których wynika, że zaledwie 15% absolwentów z roku szkolnego 2022/2023 podejmuje naukę gry na wyższej uczelni artystycznej.

Losy absolwentów klas instrumentów dętych drewnianych z roku szkolnego 2022/2023

% absolwentów sekcji instrumentów dętych drewnianych z roku szkolnego 2022/2023, którzy kontynuują kształcenie muzyczne na uczelniach wyższych w specjalności instrumenty dęte drewniane	15,4%
% absolwentów sekcji instrumentów dętych drewnianych z roku szkolnego 2022/2023, którzy kontynuują kształcenie muzyczne na uczelniach wyższych na innych kierunkach lub specjalnościach	11,5%
% absolwentów z roku szkolnego 2022/2023, którzy podjęli studia na uczelniach nie związanych z kształceniem muzycznym	73,1%

- W wyniku kontroli priorytetu „pomoc szkoły w planowaniu dalszego kształcenia artystycznego” nie sformułowano zaleceń.

9. Efekty pracy dydaktycznej w przedmiocie fagot, flet, klarnet, obój i saksofon

Podsumowaniem wcześniejszych zagadnień, stanowiących kluczowe elementy procesu kształcenia jest odniesienie się do efektów kształcenia.
Na podstawie danych statystycznych, dostarczonych przez szkoły muzyczne objęte kontrolą organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia ustalono:

- liczbę uczniów poszczególnych szkół, przyjętych do klasy I w latach szkolnych 2021/2022-2023/2024,
- liczbę absolwentów szkół, w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023,
- liczbę uczniów poszczególnych szkół, rezygnujących z nauki w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023,
- liczbę absolwentów w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023, którzy nie przystąpili do egzaminu dyplomowego,
- wyniki egzaminu dyplomowego w części praktycznej.
- W poniższej tabeli przedstawione zostało porównanie liczby absolwentów z danego roku szkolnego i liczby kandydatów przyjętych w roku kolejnym. Wynika z niego, że w specjalizacji fagot naukę podejmuje mniej uczniów w porównaniu z liczbą absolwentów (kolor zielony), natomiast w specjalizacjach flet i saksofon widoczna jest wyraźna tendencja odwrotna (kolor niebieski). W pozostałych specjalizacjach klarnet i obój tendencja jest zmienna.

	fagot	flet	klarnet	obój	saksofon
Absolwenci 2021/2022	3	4	5	8	1
Uczniowie przyjęci 2022/2023	1	23	12	3	15
Absolwenci 2022/2023	1	8	7	1	12
Uczniowie przyjęci	1	13	9	3	19

2023/2024					

- Kolejny wskaźnik dotyczy rezygnacji uczniów klas instrumentów dętych drewnianych z nauki ustalony na podstawie porównania liczby uczniów, którzy przystąpili do nauki w roku szkolnym 2017/2018 z liczbą uczniów, którzy ją ukończyli w roku szkolnym 2022/2023. Wynika z niego, że w specjalizacjach fagot, flet i klarnet około 60% uczniów rezygnuje z nauki, a w specjalizacji saksofon jest to prawie 30%. Spektakularnym wyjątkiem jest obój, ponieważ w tej specjalizacji jedyny uczeń, który rozpoczął naukę w roku szkolnym 2017/2018 zrealizował cały cykl kształcenia.
  Przypadki skreślenia uczniów z powodu ocen niepromujących, w tym z przedmiotu głównego miały charakter incydentalny.

	fagot	flet	klarnet	obój	saksofon
Uczniowie przyjęci 2017/2018	3	19	17	1	17
Absolwenci 2022/2023	1	8	7	1	12
% rezygnacji	66,6%	57,9%	58,8%	0%	29,4%

- Analiza danych przedstawionych przez szkoły i zilustrowana poniższym wykresem pozwala na:
  - ⇒ stwierdzenie, że wyniki egzaminu dyplomowego w poszczególnych specjalizacjach instrumentalnych mieszczą się w przedziale ocen 4,0 – 4,93,
  - ⇒ ustalenie tzw. edukacyjnej wartości w poszczególnych specjalizacjach instrumentalnych, wynikającej z porównania wyników egzaminu promocyjnego w klasie I z wynikiem egzaminu dyplomowego. W przypadku specjalizacji flet, klarnet i saksofon wartość ta jest dodatnia. Natomiast w specjalizacjach fagot i obój jest ona ujemna – podkreślić należy jednak, że wartość ta została ustalona na podstawie wyników oceniania pojedynczych uczniów,

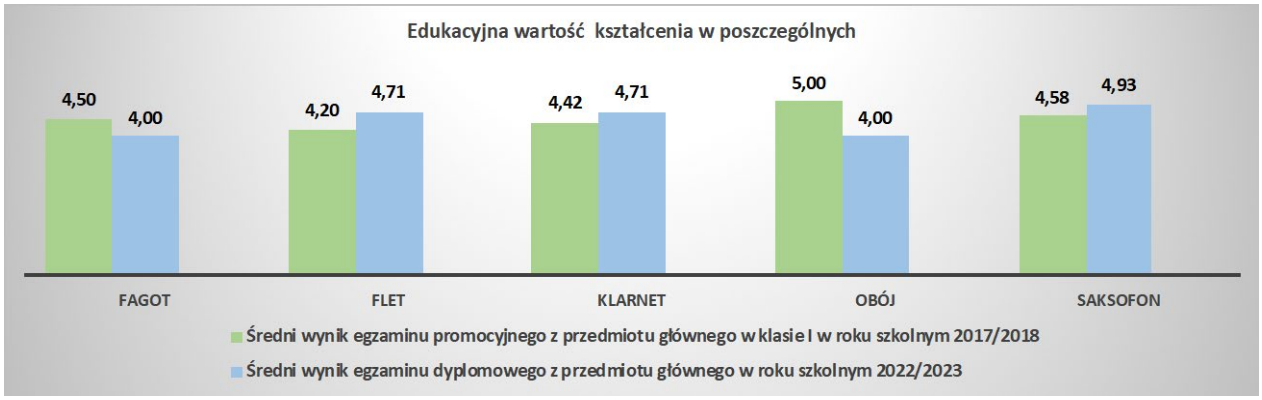

  - ⇒ podsumowanie udziału uczniów klas instrumentów dętych drewnianych w konkursach muzycznych organizowanych przez CEA, w międzynarodowych i ogólnopolskich konkursach rekomendowanych przez CEA i MKiDN oraz w innych konkursach zagranicznych i międzynarodowych. Uczestniczyli w nich uczniowie siedmiu szkół muzycznych spośród trzynastu objętych niniejszą kontrolą. Uczniowie dwóch szkół (Jastrzębie Zdrój i Warszawa) zdobyli wyróżnienia lub zostali laureatami konkursów.

- Dyrektorzy poszczególnych szkół byli proszeni o wyrażenie swoich opinii o mocnych stronach i trudnościach oraz efektach kształcenia w zakresie gry na instrumentach dętych drewnianych. Jako mocne strony wskazali wysokie kwalifikacje i zaangażowanie nauczycieli, wysoką motywację dużej części uczniów, zrównoważenie rozwoju solistycznego udziałem uczniów w zespołach kameralnych i orkiestrach szkolnych, sukcesy uczniów oraz dobre relacje w sekcjach i szkole. Natomiast podstawową trudności są obciążenia wynikające z nauki w dwóch szkołach oraz mała konkurencyjność zawodu muzyka w porównaniu z innymi profesjami.
- W wyniku kontroli priorytetu „efekty pracy dydaktycznej w przedmiocie fagot, flet, klarnet, obój i saksofon" nie sformułowano zaleceń.

10. Podsumowanie

Na podstawie informacji, wniosków i zaleceń, które są efektem 13 kontroli organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia w zakresie gry na instrumentach dętych drewnianych stwierdzić można, że praca ta odbywa się na w dobrych i bardzo dobrych warunkach lokalowych, a nauczyciele korzystają zarówno z tradycyjnych jak i multimedialnych środków dydaktycznych, wpływających pozytywnie realizację celów i aktywizację uczniów. Uczniowie mają do dyspozycji zasoby nutowe, dobrej jakości instrumenty, a w razie potrzeby mogą korzystać z instrumentów szkolnych. W większości szkół funkcjonują sale koncertowe, w których uczniowie doskonalą praktykę wykonawczą.

Zdecydowana większość uczniów akceptuje rozwiązania organizacyjne stosowane podczas ich nauki, a większość z nich również plan lekcji. Uczniowie na ogół otrzymują informacje o wszystkich formach prezentacji osiągnięć (konkursy, koncerty) i doskonalenia umiejętności (warsztaty) oraz pomoc organizacyjną szkoły i nauczycieli, niezbędną do przygotowania się i udziału. Zdecydowanie więcej uczniów potwierdziło swój udział w warsztatach i koncertach niż w konkursach, co znajduje potwierdzenie w danych przedstawionych przez szkoły. Wynika z nich , że zaledwie 13 uczniów klas instrumentów dętych drewnianych spośród 195 objętych kontrolą uczestniczyło w konkursach rekomendowanych przez CEA i MKiDN oraz w konkursach zagranicznych.

Jak wynika z informacji przedstawionych przez szkoły formalne monitorowanie realizacji podstawy programowej odbywa się najczęściej podczas kontroli dokumentacji szkolnej, a zwłaszcza dzienników lekcyjnych. Dane pochodzące z prowadzonych w roku szkolnym 2023/2024 kontroli wskazują na zmniejszający się wskaźnik niezrealizowanych lekcji gry na fagocie, flecie, klarnecie oboju i saksofonie, choć w kilku szkołach był on stosunkowo wysoki.
Merytoryczna i systematyczna analiza realizacji podstawy programowej odbywa się najczęściej podczas różnych form sprawdzania postępów uczniów. Doskonalenia wymaga system formułowania, dokumentowania i projakościowego wykorzystania wniosków i rekomendacji wynikających z analiz osiągnięć i postępów uczniów, w tym z egzaminu dyplomowego w danej specjalizacji instrumentalnej.

Warsztat pracy i doświadczenie nauczycieli, ich wymiar zatrudnienia oraz stopnie awansu zawodowego wskazują na możliwość pełnego zaangażowania się w pracę dydaktyczną i realizację innych zadań szkoły.

Nauczyciele aktywnie uczestniczą w różnych formach doskonalenia zawodowego. Głównie z deklaracji dyrektorów szkół wynika pozytywny wpływ doskonalenia nauczycieli na postępy i rozwój uczniów w zakresie gry na instrumentach dętych drewnianych.
W większości szkół stosowane są autorskie programy nauczania, który zostały zaktualizowane zgodnie z aktualnie obowiązującym rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie podstaw programowych w zawodach szkolnictwa artystycznego. Drobne uchybienia w programach nauczania dotyczyły najczęściej opisu sposobu realizacji treści związanych z kompetencjami uczniów.
Obserwacje lekcji wskazały na dobór metod pracy, zadań i ćwiczeń oraz środków dydaktycznych zgodny z potrzebami uczniów i ich możliwościami oraz celami poszczególnych zajęć.
Warsztat pracy nauczycieli gry na instrumentach dętych drewnianych jest analizowany w ramach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły, natomiast podczas kontroli znaleziono nieliczne przykłady wpływu nadzoru na modyfikację procesu kształcenia.
Szkoły muzyczne II stopnia i ogólnokształcąca szkoła muzyczna II stopnia, w których odbyły się kontrole nie realizują innowacji i eksperymentów związanych z procesem kształcenia w zakresie gry na fagocie, flecie, klarnecie, oboju i saksofonie.

Działania nauczycieli wspierające rozwój uczniów, takie jak ocenianie, informacja o trudnościach i osiągnięciach wraz ze wskazówkami do samodzielnej pracy, pomoc w planowaniu nauki i ćwiczeń oraz w znalezieniu adekwatnego do potrzeb sposobu uczenia są akceptowane i doceniane przez zdecydowaną większość uczniów.
Zdecydowana większość uczniów deklaruje, że oczekiwania i wymagania nauczycieli są dla nich jasne. Jasny jest dla nich również cel i znaczenie ćwiczeń i zadań, które wykonują. Pozytywne zdanie uczniów potwierdzone zostało podczas większości obserwacji lekcji i analizy przygotowanych przez nauczycieli konspektów lekcji.
W części szkół doskonalenia wymaga treść i forma wymagań edukacyjnych, ponieważ stanowią one zazwyczaj katalog form muzycznych wymaganych podczas egzaminu promocyjnego, nie odnoszący się do poszczególnych ocen klasyfikacyjnych.
Uczniowie potwierdzają, że szkoły dostarczają im informacje na temat możliwości dalszego kształcenia oraz podejmują wiele działań ukierunkowanych na ich sukcesy na wyższych etapach kształcenia i rynku pracy.
Szkoły zbierają informacje o losach swoich absolwentów.

W podsumowaniu można przytoczyć wskaźniki dotyczące efektów kształcenia.
Średni wynik egzaminów dyplomowych z instrumentów dętych drewnianych w roku szkolnym 2023/2024 sytuowała się w przedziale ocen 4,0 – 4,93 i może być uznany za bardzo wysoki.
Niepokojący jest natomiast wskaźnik rezygnacji uczniów z nauki, który w tej specjalności wynosi średnio 53,2% (w sprawozdaniu zostały przedstawione wyniki dla poszczególnych specjalizacji instrumentalnych).
Zdaniem dyrektorów szkół wynika to głównie z obciążenia uczniów szkół muzycznych II stopnia nauką w dwóch szkołach.

Historia sztuki

1. Podstawowe informacje o prowadzonych kontrolach

W roku szkolnym 2023/2024 w ramach nadzoru pedagogicznego i zgodnie z planem nadzoru pedagogicznego Dyrektora przeprowadzono 9 kontroli organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia w Liceach Sztuk Plastycznych z przedmiotu historia sztuki.

Kontrole dotyczące organizacji pracy i jej efektów w zakresie historii sztuki odbyły się w:

1. Liceum Sztuk Plastycznych im. C. Brancusi w Szczecinie
2. Liceum Sztuk Plastycznych w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Raciborzu
3. Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Zielonej Górze
4. Liceum Sztuk Plastycznych im. St. Kopystyńskiego we Wrocławiu
5. Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Kościelcu
6. Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. W. Gersona w Warszawie
7. Liceum Sztuk Plastycznych w Zespole Szkół Miejskich w Golubiu-Dobrzyniu
8. Liceum Sztuk Plastycznych w Zespole Szkół Technicznych w Słupsku
9. Liceum Sztuk Plastycznych im. St. Wyspiańskiego w Zespole Szkół Ponadpodstawowych nr 6 w Tomaszowie Mazowieckim

Wszystkie kontrole odbyły się zgodnie z harmonogramem oraz w oparciu o ustalone arkusze i narzędzia kontroli, w skład których wchodziły: analiza dokumentacji, obserwacje lekcji (wraz z opracowanym przez nauczycieli konspektem lekcji), wywiad z dyrektorem szkoły oraz ankietowanie uczniów.

Sprawozdanie zawiera zbiorcze - statystyczne i merytoryczne informacje o szkołach, w których odbyły się kontrole - warto więc, aby każda z tych szkół przeanalizowała protokoły kontroli i znajdujące się w nich wyniki badań ankietowych, wnioski, rekomendacje oraz zalecenia na tle informacji znajdujących się w niniejszym sprawozdaniu.

2. Ogólne informacje o liceach sztuk plastycznych.

W badaniach ankietowych wzięło udział 1019 uczniów LSP, spośród 1448 uprawnionych do udziału. Stanowi to 70,4% i potwierdza rzetelność wyników ankiet. Część uczniów skorzystała z możliwości udzielenia odpowiedzi otwartych, które dodatkowo oświetlały analizowane zagadnienia. Wysoka frekwencja uczniów była efektem dobrej współpracy dyrektorów szkół i zespołów kontrolnych w przygotowaniu kontroli oraz możliwość udziału w ankiecie poprzez internetową platformę nadzoru pedagogicznego.
Szczegółowe zestawienia udziału uczniów poszczególnych szkół w badaniach ankietowych przedstawia poniższy wykres.

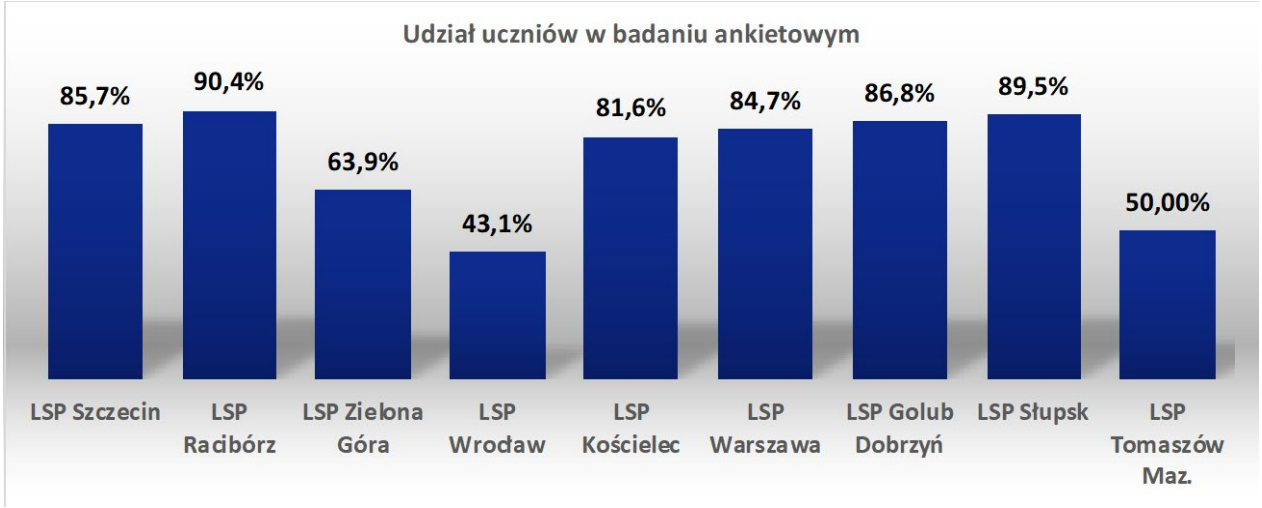

Istotnym źródłem informacji o pracy dydaktycznej były obserwacje lekcji historii sztuki, realizowane w oparciu o konspekty lekcji opracowane przez prowadzących je nauczycieli. Pozwalały one zespołowi kontrolującemu na odniesienie się między innymi do metod pracy, celów lekcji i stopnia ich realizacji, organizacji pracy na poszczególnych lekcjach, sposobu udzielania informacji zwrotnej oraz wykorzystanych środków dydaktycznych i wyposażenia.
Podczas kontroli w liceach sztuk plastycznych odbyło się 26 obserwacji lekcji.
Informacji o przebiegu procesu dydaktycznego i efektach kształcenia w zakresie historii sztuki dostarczyli dyrektorzy szkół oraz następująca dokumentacja:

- arkusz organizacji pracy szkoły
- statut szkoły
- wszystkie programy nauczania przedmiotu historia sztuki wchodzące w skład szkolnego zestawu programów nauczania
- wewnętrzna dokumentacja dydaktyczna np. rozkłady materiału, plany dydaktyczne przedmiotów (jeśli szkoła je stosuje)
- dokumentacja przebiegu nauczania, a zwłaszcza dzienniki lekcyjne
- tygodniowy plan zajęć
- plany nadzoru pedagogicznego, dokumentacja nadzoru i sprawozdania z nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły
- protokoły zebrań Rady Pedagogicznej
- dokumentacja pracy sekcji (o ile funkcjonuje)
- zestawienie form doskonalenia zawodowych, w których uczestniczyli nauczyciele przedmiotów objętych kontrolą.

Efektem kontroli organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia w liceach sztuk plastycznych były wnioski i rekomendacje w poszczególnych obszarach kontroli oraz 33 zalecenia dotyczące dostosowania określonych zagadnień pracy szkoły do obowiązującego prawa.
Podkreślić należy, że w przypadku 2 szkół: LSP w Warszawie i LSP w Kościelcu nie wydano zaleceń.

Kontrola organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia na zajęciach edukacyjnych z przedmiotu historia sztuki obejmowała poniższe priorytety, omówione szczegółowe w sprawozdaniu:

- baza lokalowa i wyposażenie
- organizacja pracy na zajęciach edukacyjnych z przedmiotu historia sztuki
- warsztat pracy nauczycieli przedmiotu historia sztuki
- działania szkoły i nauczycieli wspierające postępy uczniów w nauce historii sztuki
- znajomość celów lekcji oraz wymagań i oczekiwać nauczyciela
- pomoc szkoły w planowaniu dalszego kształcenia artystycznego
- efekty pracy dydaktycznej w przedmiocie historia sztuki

3. Baza lokalowa i wyposażenie

Informacji na temat bazy lokalowej i wyposażenia do nauki historii sztuki dostarczyły ankiety skierowane do uczniów, informacje od dyrektorów szkół oraz obserwacje poczynione przez zespoły kontrolujące.

Wyniki badań uczniów LSP na temat bazy lokalowej i wyposażenia

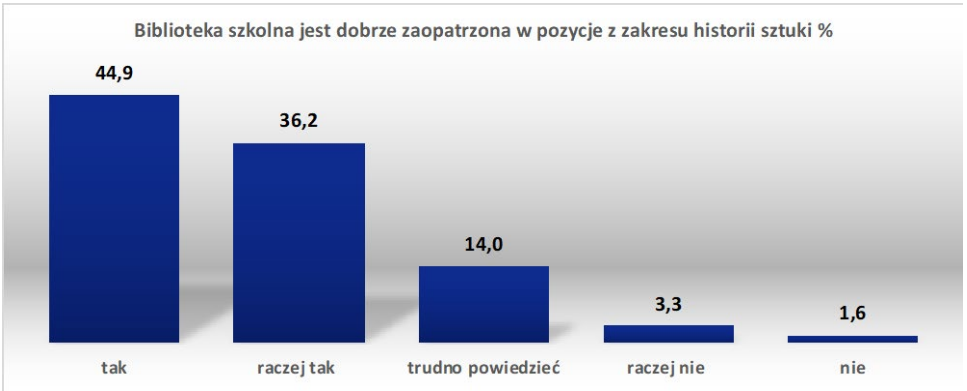

- Zdecydowana większość uczniów potwierdziła w ankiecie, że podczas lekcji historii sztuki mogą korzystać z dobrej jakości sprzętów i multimediów, a także zasobów bibliotecznych.
  Jak wynika z informacji od dyrektorów dwóch liceów plastycznych w zespołach szkół prowadzonych przez jednostki samorządu lokalnego zbiory biblioteczne są uzupełniane głównie przez darowizny i nie zawsze odpowiadają potrzebom przedmiotu.
- W szkołach prowadzone są działania służące poprawie warunków do nauki i pracy podczas zajęć historii sztuki, choć w dwóch liceów sztuk plastycznych w zespołach szkół prowadzonych przez

samorząd widoczne były problemy lokalowe. W jednej z nich lekcje odbywały się w naprędce przygotowanej sali pamięci, a uczniowie nie mieli podstawowych warunków do samodzielnej pracy (brak ławek i stolików). W kolejnej uczniowie informowali o częstym poszukiwaniu sali, w której mogłoby odbywać się lekcje historii sztuki i wynikających stąd konsekwencjach, takich jak strata czasu przeznaczonego na lekcje.
Ponadto, budynek jednego z liceów sztuk plastycznych prowadzonych przez samorząd wymaga remontu.

- Obserwacje lekcji pozwoliły stwierdzić, że środki dydaktyczne oraz wyposażenie wykorzystane przez nauczycieli prowadzących obserwowane lekcje historii sztuki wspierały realizację celów związanych głównie z przekazywaniem wiedzy. W mniejszym stopniu wykorzystywano elementy bazy dydaktycznej, sprzyjające rozwojowi umiejętności wykorzystania w praktyce wiadomości z zakresu sztuki i jej historii, zwłaszcza w zakresie opisu i analizy dzieł sztuki oraz postaw warunkujących świadome i odpowiedzialne funkcjonowanie w środowisku artystycznym.
  Przykładem dobrej praktyki były lekcje prowadzone w Liceum Sztuk Plastycznych w Warszawie i Słupsku, podczas których oprócz prezentacji wykorzystano karty pracy oraz aplikacje cyfrowe aktywizujące uczniów.
  W odniesieniu do dwóch szkół zespoły kontrolne rekomendowały, aby nauczyciele wykorzystywali środki dydaktyczne i wyposażenie, sprzyjające nie tylko pogłębianiu wiedzy, ale także rozwojowi umiejętności wskazanych w podstawie programowej przedmiotu historia sztuki, takich jak wykorzystanie w praktyce wiadomości z zakresu sztuki i jej historii, zwłaszcza w zakresie opisu i analizy dzieł sztuki oraz rozwojowi postaw warunkujących świadome i odpowiedzialne funkcjonowanie w środowisku artystycznym.
- W zakresie bazy lokalowej i wyposażenia nie sformułowano zaleceń.

4. Organizacja pracy na zajęciach edukacyjnych z przedmiotu historia sztuki

Na temat organizacji pracy dydaktycznej informacji udzielili dyrektorzy szkół, wskazując na rozwiązania w największym stopniu wpływające na wyniki pracy dydaktycznej nauczycieli i uczniów.
Dane pozwalające określić odsetek niezrealizowanych lekcji w okresie objętym kontrolą pochodziły z dzienników elektronicznych. Stwierdzić należy, że w znacznej części szkół taka analiza prowadzona była po raz pierwszy z powodu kontroli i nie jest stałą praktyką.
Ankiety skierowane do uczniów dostarczyły informacji o ich opiniach na temat organizacji kształcenia w zakresie historii sztuki, które zostały przedstawione w poniższych wykresach.

Wyniki badań uczniów LSP na temat organizacji nauki historii sztuki.

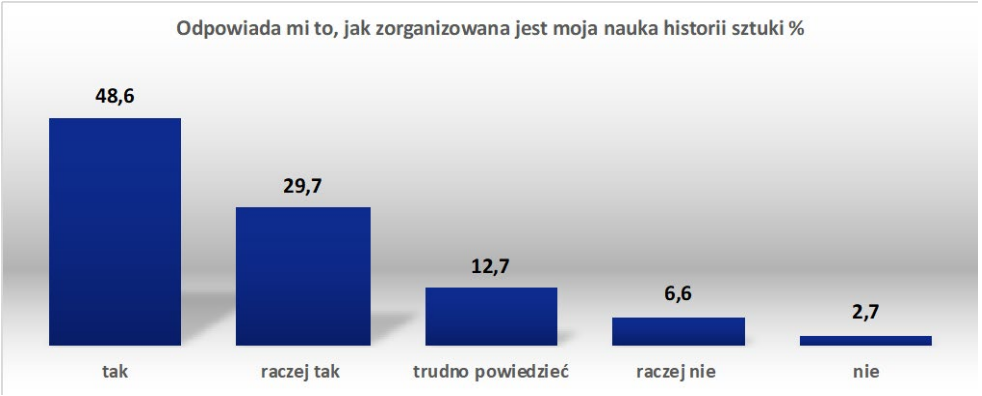

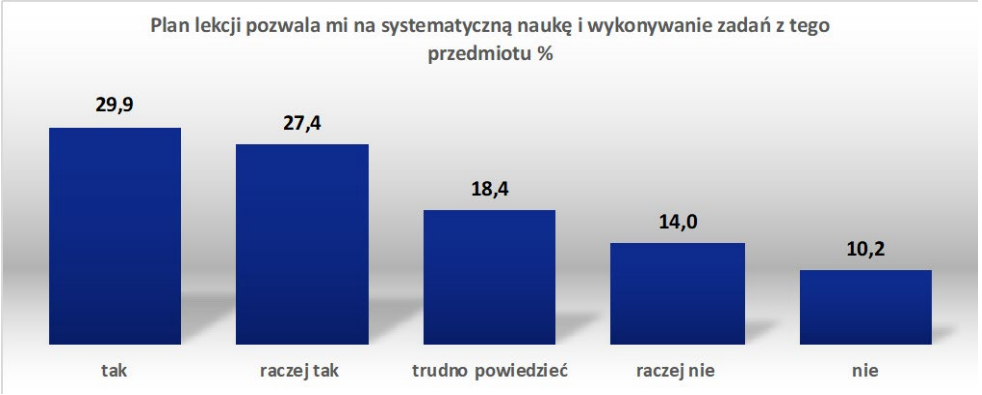

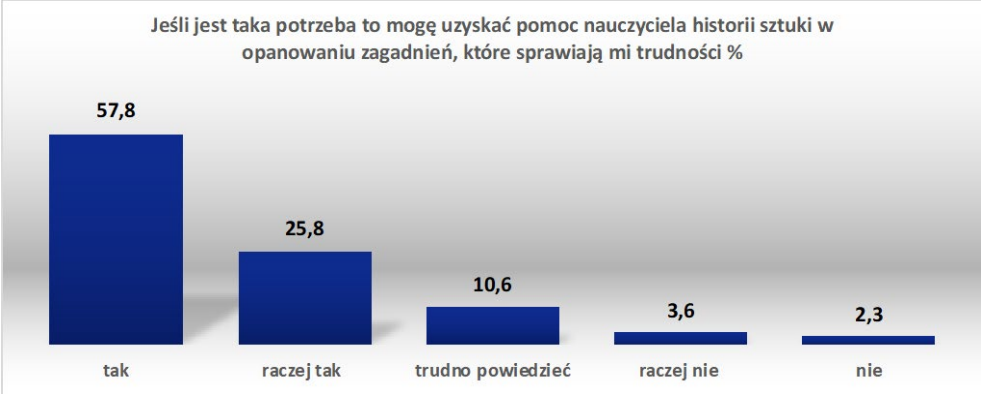

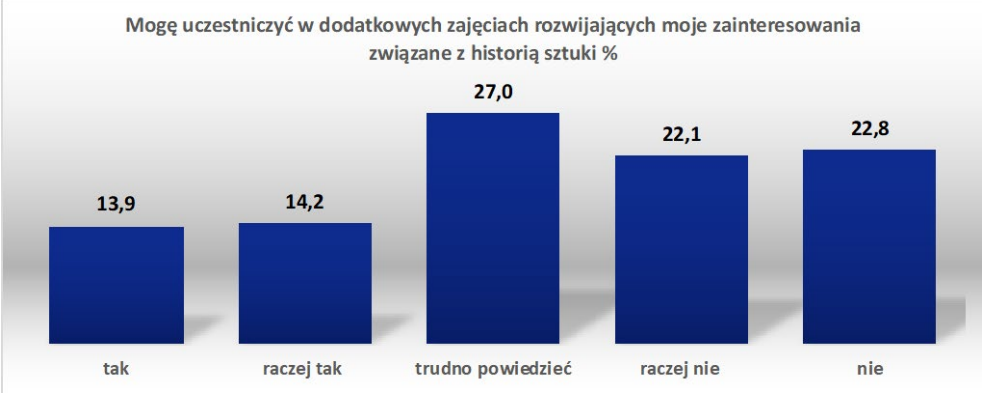

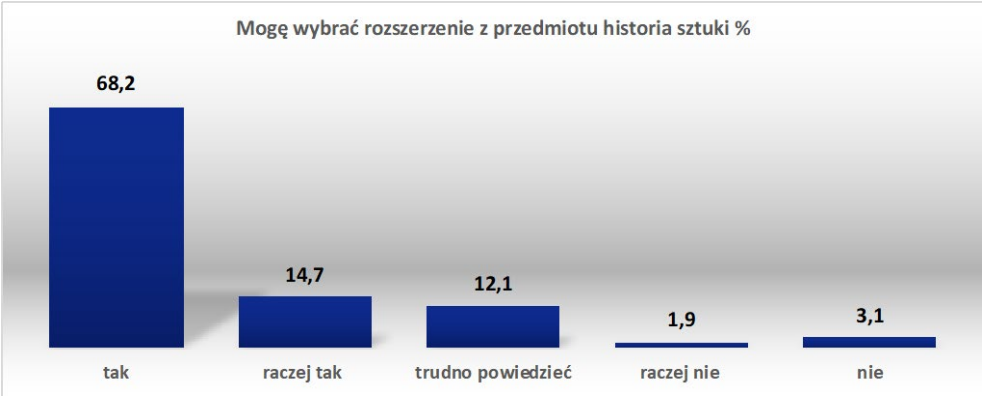

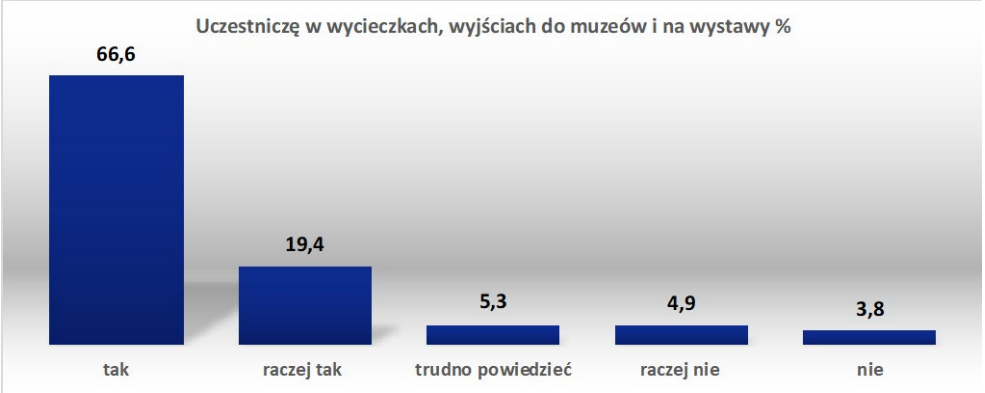

- Jak wynika z analizy wyników badań ankietowych zdecydowanej większości uczniów (78,3%) odpowiada sposób organizacji nauki na przedmiocie historia sztuki, choć ponownie można przywołać wypowiedzi uczniów jednego z liceów plastycznych w zespole szkół prowadzonym przez samorząd, wskazujące na częste trudności z dostępnością sali, w której mogłyby odbywać się lekcje przedmiotu.
- Uczniowie odnieśli się również do tygodniowego planu lekcji i ponad połowa z nich (57,3%) stwierdziła, że pozwala on na systematyczną naukę i wykonywania zadań z historii sztuki. Natomiast analiza dokumentacji wskazała, że w trzech szkołach plan lekcji wymaga korekty i dostosowania, w celu równomiernego obciążenia uczniów zajęciami historii sztuki.
  W części szkół przedmiot historia sztuki realizowany jest w dwugodzinnych blokach, co uzasadniano potrzebą organizacji wyjść do muzeów i na wystawy.
- Ponad 80% uczniów stwierdziło, że mogą skorzystać z pomocy nauczyciela historii sztuki w przypadku zagadnień sprawiających trudności. Natomiast w jednym z liceów plastycznych w zespole szkół prowadzonym przez samorząd nauczyciel jest dostępny dla uczniów jedynie podczas przerw międzylekcyjnych, ponieważ realizuje 40 godzin dydaktycznych w dwóch szkołach.
- Kolejnym zagadnieniem jest organizacja i realizacja rozszerzenia w zakresie historii sztuki oraz dodatkowych zajęć rozwijających zainteresowania tym przedmiotem.
  Możliwość wyboru takiej formy przygotowania do egzaminu maturalnego potwierdziła zdecydowana większość uczniów (82,9%). Warto podkreślić, że programy nauczania historii sztuki w szkołach objętych kontrolą uwzględniają treści rozszerzenia maturalnego i uczniowie bez względu na swoje preferencje są przygotowywani do egzaminu maturalnego z historii sztuki . Potwierdzają dane

przedstawione przez dyrektorów szkół, z których wynika, że w każdej z nich 100% uczniów realizuje rozszerzenie maturalne z przedmiotu historia sztuki.
W dwóch szkołach liczba godzin realizowanego w rozszerzeniu przedmiotu historia sztuki wynosiła 15 i 16, co jest niezgodne z zapisami Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych (Dz.U 2021; poz. 2149).
Zdecydowanie mniej uczniów, bo zaledwie 28% potwierdziło możliwość udziału w dodatkowych zajęciach rozwijających zainteresowania historią sztuki. Również analiza dokumentacji i informacje od dyrektorów szkół nie potwierdziły realizacji takich zajęć.
Warto podkreślić, że powyższe rozwiązania organizacyjne będą analizowane również części poświęconej efektom kształcenia w zakresie historii sztuki.

- Dyrektorzy szkół przedstawili rozwiązania organizacyjne, które w największym stopniu wpływają na efektywność nauki przedmiotu historia sztuki. Są to między innymi wycieczki do miejsc kultury, na wystawy, a udział w nich potwierdziło 86% uczniów. Jako kolejny czynnik wpływający na efektywność kształcenia historii szkół dyrektorzy dwóch szkół wskazali podział na grupy.
- Analiza danych z poszczególnych szkół pozwoliła stwierdzić malejącą tendencję wskaźnika niezrealizowanych lekcji historii sztuki w latach objętych kontrolą, związaną prawdopodobnie z minimalizacją zagrożeń wynikających z epidemii covid-19.

Rok szkolny	Średni % niezrealizowanych lekcji w szkołach objętych kontrolą
2021/2022	11,74%
2022/2023	8,04%
2023/2024	9,20%

Wszystkie lekcje z historii sztuki w okresie objętym kontrolą zrealizowano w liceach plastycznych we Wrocławiu i Słupsku, prawie wszystkie w liceach w Szczecinie i Warszawie. W pozostałych szkołach % niezrealizowanych lekcji mieścił się w przedziale 3 – 36,5%.
Podkreślić jednak należy, że w jednym z liceów plastycznych w zespole szkół prowadzonym przez samorząd w roku szkolnym 2021/2022 i 2022/2023 nie została zrealizowana około 1/3 obowiązkowych zajęć dydaktycznych z tego przedmiotu, co było spowodowane najczęściej nieobecnościami uczniów.

- W odniesieniu do organizacji pracy na zajęciach edukacyjnych z przedmiotu historia sztuki sformułowano 9 zaleceń, które dotyczyły:
    - ⇒ dostosowania liczby godzin dydaktycznych przedmiotu historia sztuki, uwzględniającej rozszerzenia do zapisów rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych,
    - ⇒ dostosowania tygodniowego planu zajęć do zapisów § 4 Rozporządzenia MEN z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach,

⇒ analizy możliwości i potrzeb uczniów w kontekście organizacji dodatkowych zajęć edukacyjnych rozwijających zainteresowania i uwzględniających potrzeby uczniów z zakresu historii sztuki oraz ich realizacji.

⇒ analizy dotychczasowych rozwiązań organizacyjnych i ich modyfikację lub wprowadzenie innych, uwzględniającą konstruktywny wpływ na efekty kształcenia.

5. Warsztat pracy nauczycieli przedmiotu historia sztuki

Informacji o warsztacie pracy nauczycieli dostarczyli dyrektorzy szkół, powołując się między innymi na:

- wyniki sprawowanego przez siebie nadzoru pedagogicznego
- sprawozdania z pracy sekcji – o ile takie funkcjonują w danej szkole
- działania wspierające realizację podstawy programowej z przedmiotów objętych kontrolą, a zwłaszcza związane z doskonaleniem zawodowym nauczycieli i tworzeniem optymalnych warunków do ich pracy.

Analogicznych informacji dostarczyła dokumentacja, dotycząca między innymi programów nauczania, nadzoru pedagogicznego i udziału nauczycieli w rożnych formach doskonalenia zawodowego.
Podczas rozmów z dyrektorami i analizy dokumentacji poszukiwano przykładów analizowania wpływu udziału nauczycieli w doskonaleniu zawodowym na wyniki dydaktyczne i rozwój uczniów oraz wpływu nadzoru pedagogicznego na modyfikacje i innowacje w pracy nauczycieli.
Istotnym źródłem informacji o warsztacie pracy nauczycieli były obserwacje lekcji, podczas których zespoły kontrolujące zwracały uwagę na metody pracy i użyteczność środków dydaktycznych, wykorzystywanych na danych lekcjach.
Dopełnieniem powyższych były odpowiedzi uczniów liceów plastycznych na temat metod pracy stosowanych przez nauczycieli, do których zobowiązali się poprzez program nauczania historii sztuki.

Wyniki badań uczniów LSP na temat zagadnień związanych z warsztatem pracy nauczycieli

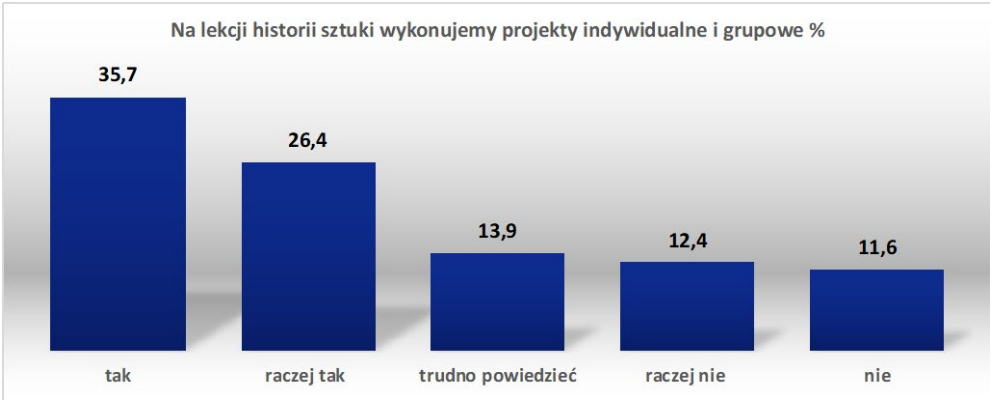

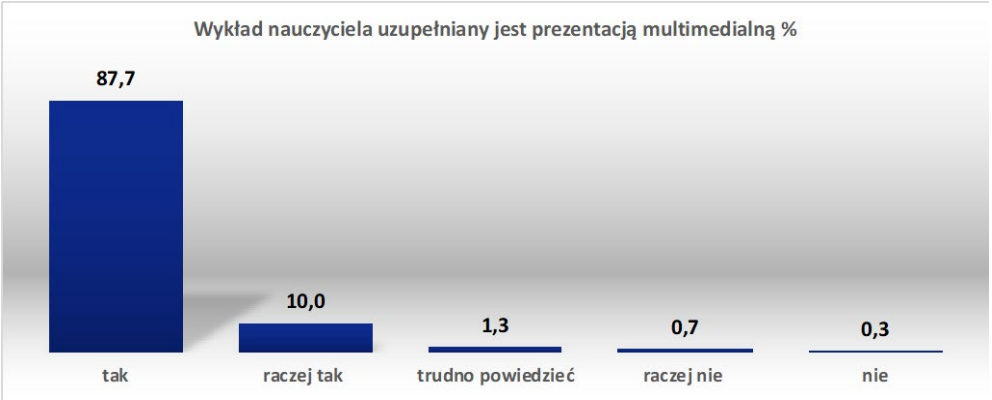
Wykład nauczyciela uzupełniany jest prezentacją multimedialną %
87,7
10,0
1,3
0,7
0,3
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

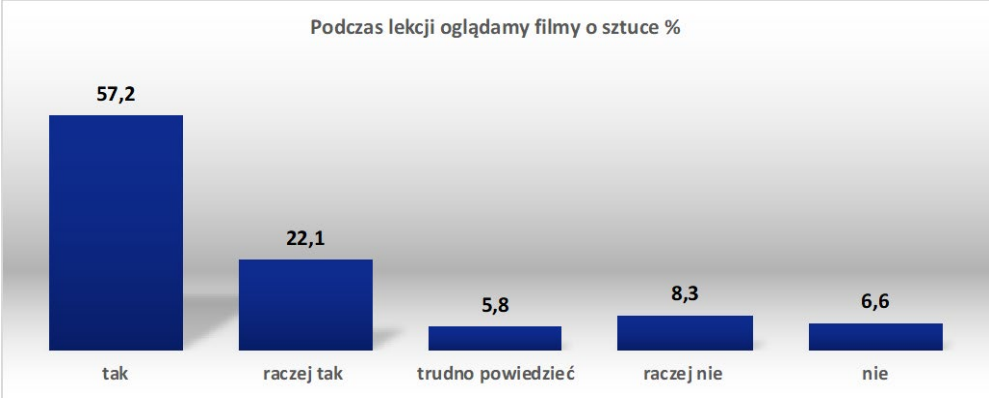
Podczas lekcji oglądamy filmy o sztuce %
57,2
22,1
5,8
8,3
6,6
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

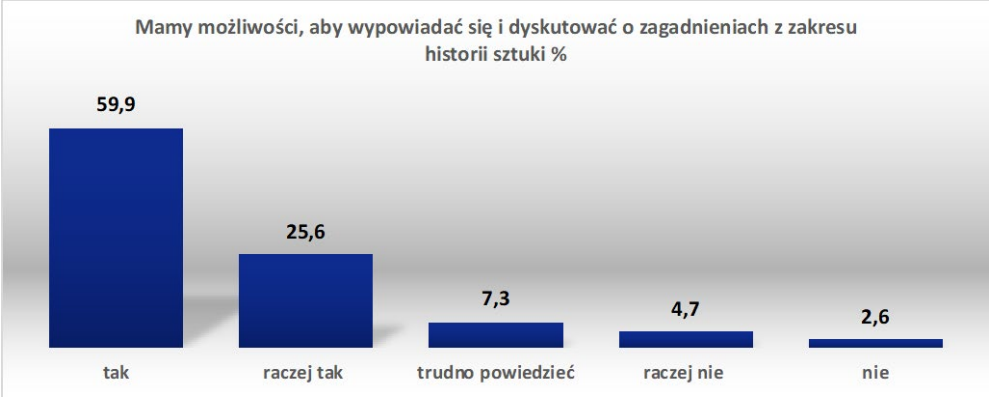
Mamy możliwości, aby wypowiadać się i dyskutować o zagadnieniach z zakresu historii sztuki %
59,9
25,6
7,3
4,7
2,6
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

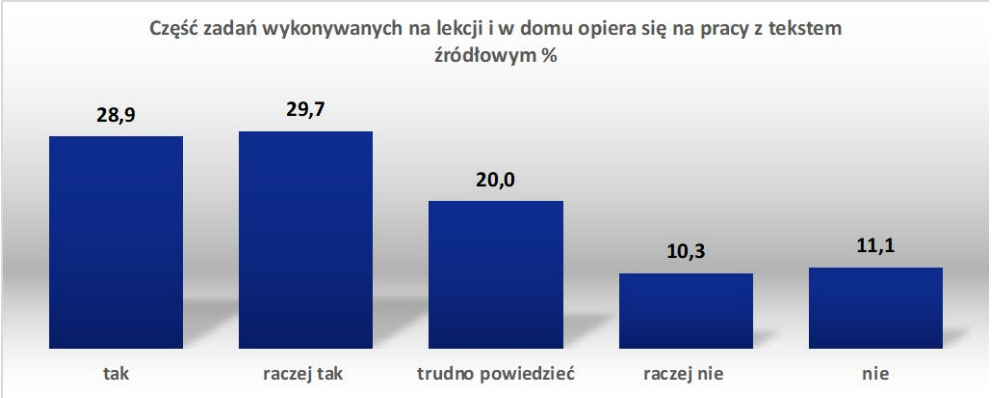
Część zadań wykonywanych na lekcji i w domu opiera się na pracy z tekstem źródłowym %
28,9
29,7
20,0
10,3
11,1
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

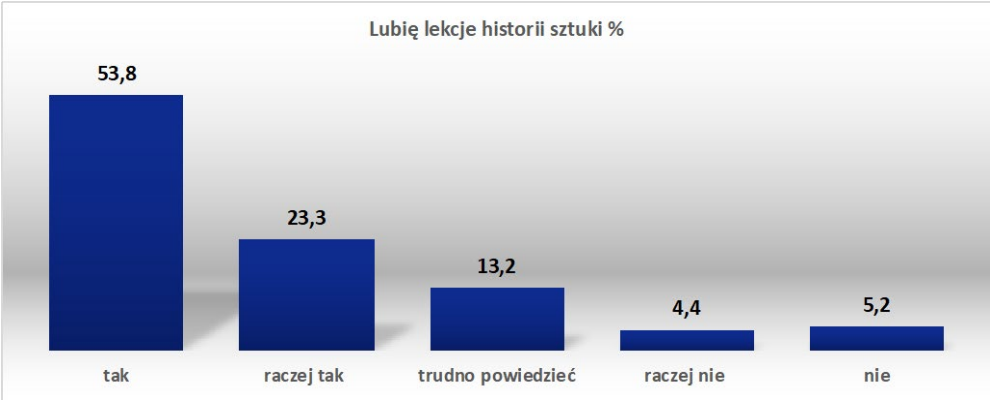

- Pierwszym zagadnieniem analizowanym w ramach priorytetu dotyczącego warsztatu pracy nauczycieli jest ich wymiar zatrudnienia i stopień awansu zawodowego, co ilustruje poniższa tabela.

Liczba nauczycieli historii sztuki		14
Sposób zatrudnienia	cały etat	8
	½ etatu i więcej	5
	do ½ etatu	1
Stopień awansu zawodowego	nauczyciele w przygotowaniu do zawodu	4
	nauczyciele mianowani	7
	nauczyciele dyplomowani	2

Z zestawienia wynika więc, że tygodniowy wymiar zatrudnienia, ich kwalifikacje i stopień awansu zawodowego nauczycieli umożliwiają i zobowiązują ich do pełnego zaangażowania w pracę dydaktyczną oraz realizację innych zadań szkoły, co zostanie przedstawione w kolejnych wnioskach.

- Informacje uzyskane podczas kontroli potwierdzają udział nauczycieli historii sztuki w szkoleniach ponadprzedmiotowych dotyczących głównie relacji w szkole lub sferą psychologiczną ucznia. Znacznie rzadziej wskazywane są formy związane z nauczaniem historii sztuki, takie jak Seminarium Nauczycieli Historii Sztuki prowadzone przez Liceum Sztuk Plastycznych w Warszawie, szkolenia organizowane przez Stowarzyszenie Przyjaciół Olimpiady Artystycznej oraz szkolenia dla egzaminatorów historii sztuki organizowanych przez CKE.
  Jak wynika z zebranych danych nauczyciele historii sztuki z dwóch szkół objętych kontrolą nie zrealizowali jakiejkolwiek formy doskonalenia.

- Ważnym zagadnieniem doskonalenia zawodowego nauczycieli jest analiza jego efektywności. Jedynie w trzech szkołach dyrektorzy udzielili informacji o pozytywnym wpływie udziału nauczycieli w doskonaleniu na wyniki nauczania i sukcesy uczniów, natomiast w żadnej ze szkół nie potwierdzono takich deklaracji wynikami analiz.
- Kolejnym elementem wpływającym na warsztat pracy jest program nauczania zajęć edukacyjnych historia sztuki. Nauczanie historii sztuki najczęściej opiera się na programie nauczania przedmiotu historia sztuki autorstwa Beaty Lewińskiej i Katarzyny Kawki przeznaczony do realizacji w 5 -letnim Liceum Sztuk Plastycznych, opracowany na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 sierpnia 2019 roku w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego. Program zawiera treści umożliwiające realizację rozszerzenia zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 roku w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia w ramach 8 godzin dydaktycznych w cyklu kształcenia. W większości szkół program nauczania był dostosowany do aktualnej podstawy programowej kształcenia artystycznego lub kończono prace nad jego aktualizacją. Natomiast w dwóch liceach sztuk plastycznych funkcjonujących w zespołach szkół prowadzonych przez samorząd (kontrole odbyły się w II połowie roku szkolnego) nie podjęto żadnych działań zmierzających do aktualizacji programów nauczania w zakresie kształcenia artystycznego, w tym historii sztuki.
  Podkreślić należy, że w najczęściej stosowanym programie nauczania historii sztuki znajduje się rekomendacja różnorodnych metod pracy, w tym opartych na samodzielnym działaniu uczniów. Odniesienie do stosowanych w praktyce metod pracy będzie tematem kolejnego wniosku.
- Z wypowiedzi uczniów wynika, że podczas lekcji historii sztuki najczęściej stosowany jest wykład nauczyciela uzupełniony jest prezentacją (97,7%), dyskusja (85,5%) oraz oglądanie filmów o sztuce (79,3%). Rzadziej wykorzystywane są projekty indywidualne i grupowe (62,1%) oraz zadania oparte na pracy z tekstem źródłowym (58,6%) wskazane w stosowanym programie nauczania, które wspierają aktywność i samodzielność uczniów. Powyższe informacje potwierdzają przykładowe wypowiedzi uczniów z części otwartej ankiety.
  - ⇒ *Jedyne czego mi brakuje to jakiegoś urozmaicenia lekcji, u nas zawsze jest to samo, prezentacja i wykład, nie ma grupowych zadań itd.*
  - ⇒ *Lekcje są dyktowane a slajdy poza obrazem często nie mają nic więc jak się nie wyłapie czegoś to trzeba od innych spisywać i jako osoba z trudnościami z procesowaniem słuchowym pomogło by mi jakby na koniec lekcji było ukazane podsumowanie tego co miało się znaleźć w notatkach*
  - ⇒ *Mam wrażenie, że forma wykładu z prezentacją multimedialną jest dla mnie niewystarczająca i nie jestem w stanie efektywnie zapamiętać ogromu informacji, które są wymagane.*
  - ⇒ *Byłabym za zmienieniem schematu lekcji. Jest on skierowany pod słuchaczy, gdzie większość społeczeństwa nimi nie jest plus jest za dużo informacji na jednej lekcji aby zapamiętać wszystko. Przydała by się różnorodność nauczania. Na przykład pracę grupowe, system zapamiętywanie faktów na linii czasowej bo uczymy się tak że nawet nie wiem jak to rozłożyć. Mniej informacji na jednej lekcji i bardziej wytłumaczona, plus powtarzanie ich zadaniami na lekcji, pracami grupowymi, lub innymi tego typu. Bo czuje się jak na*

wykładach na studiach tylko bez PR ach grupowych i projektów które jednak są tam obecne. Na lekcjach wśród uczniów panuje przebodźcowanie informacjami.

⇒ *Za dużo materiału, za mało czasu, nie efektywne metody nauki, monotonność*

Podobne wnioski wynikają z obserwacji lekcji historii sztuki, prowadzonych przez zespoły kontrolujące, podczas których najczęściej dominowały metody podawcze nad aktywizującymi uczniów.

W podsumowaniu zagadnienia warto podkreślić, że zdecydowana większość uczniów stwierdziła, że ma wpływ na swoja naukę i pracę podczas lekcji historii sztuki (81,4%) i lubi te zajęcia (77,1%)

- Podczas kontroli organizacji pracy dydaktycznej i efektów nauczania historii sztuki odniesiono się do formalnej realizacji programu nauczania, poprzez porównanie zapisów tematów historii sztuki w dziennikach lekcyjnych z programem nauczania. O pełnej realizacji programu świadczyły tematy trzech ostatnich lekcji w ostatniej klasie.

  W prawie wszystkich szkołach realizacja programu nauczania była pełna i zgodna z programem nauczania, choć niekiedy wskazana byłaby większa dbałość o zapisy tematów lekcji w dziennikach lekcyjnych, ponieważ ich analiza pozostawiła wątpliwości dotyczące chronologii realizacji zagadnień. Natomiast w jednym z liceów sztuk plastycznych funkcjonującym w zespole szkół prowadzonych przez samorząd stwierdzono braki i opóźnienia w realizacji programu nauczania, szczególnie w klasie I, II i III. Realizacja programu nauczania w całym cyklu kształcenia w przypadku obecnej klasy V była możliwa wyłącznie dzięki znacznemu zwiększeniu liczby godzin historii sztuki.
- Dyrektorzy szkół przedstawili informacje na temat pomocy jakiej udzielają nauczycielom w realizacji ich zadań dydaktycznych, takiej jak zabezpieczenie warunków materialnych niezbędnych do realizacji przedmiotu, pomoc w organizacji form pracy poza szkołą (wycieczki, wyjścia do instytucji kultury) oraz organizację doskonalenia. W części szkół takie wsparcie wynika również z analizy wyników nauczania historii sztuki i wyników nadzoru pedagogicznego. Również w części szkół analiza planów i sprawozdań z nadzoru pedagogicznego wskazywała na realizację zadań nadzorczych w odniesieniu do pracy nauczycieli historii sztuki, natomiast w żadnej nie znaleziono informacji o ich efektach w postaci modyfikacji procesu kształcenia.

  Warto w tym miejscu podkreślić, że jedynie w trzech liceach sztuk plastycznych spośród dziewięciu objętych kontrolą powołano kierownika sekcji, który mógłby wesprzeć dyrektora szkoły w nadzorze pedagogicznym i animować pracę nauczycieli przedmiotów artystycznych w tym historii sztuki.

  W części szkół nauczyciele historii sztuki funkcjonowali w ramach zespołów przedmiotów ogólnokształcących.
- Szkoły nie realizują innowacji i eksperymentów związanych z nauczaniem historii sztuki.
- W efekcie kontroli priorytetu dotyczącego warsztatu pracy nauczycieli historii sztuki sformułowano 8 zaleceń dotyczących:
  - ⇒ dostosowania programu nauczania zajęć edukacyjnych historia sztuki (oraz ewentualnie inne programy kształcenia artystycznego) do rozporządzenia ministra kultury i dziedzictwa narodowego z dnia 28 lipca 2023 r.,
  - ⇒ zobowiązania nauczycieli do udziału w doskonaleniu zawodowym, zgodnie z art.6 ust 3a Ustawy Karta Nauczyciela
  - ⇒ organizacji konsultacji metodycznych dla nauczyciela historii sztuki

6. Działania szkoły i nauczycieli wspierające postępy uczniów w nauce historii sztuki

Podstawowym źródłem informacji o działaniach szkoły i nauczycieli na rzecz postępów uczniów są badania ankietowe, w których uczniowie odnosili się do zagadnień związanych z wpływem ocen na ich pracę, wartości informacji zwrotnej oraz pomocy nauczycieli niezbędnej do samodzielnej realizacji zadań i planowania nauki historii sztuki.
Podobne informacje pochodziły z obserwacji lekcji, podczas których zespoły kontrolujące zwracały uwagę między innymi na to, czy nauczyciele upewniali się w jakim stopniu jasne i użyteczne dla uczniów były ich wskazówki, instrukcje, ćwiczenia i ustalenia dotyczące samodzielnej pracy.
Podczas wywiadu z dyrektorami szkół odnoszono się do systematyczności i efektywności działań szkoły i nauczycieli związanych z monitorowaniem, diagnozowaniem, analizowaniem postępów i osiągnięć uczniów oraz wykorzystaniem pochodzących stąd wyników do formułowania wniosków i rekomendacji doskonalących pracę uczniów i nauczycieli na lekcjach historii sztuki.
Analiza dokumentacji dostarczyła informacji o wymaganiach edukacyjnych z tych przedmiotów oraz projakościowym wykorzystaniu wyników oceniania wewnątrzszkolnego.

Wyniki badań uczniów LSP na temat działań szkoły i nauczycieli wspierających ich naukę

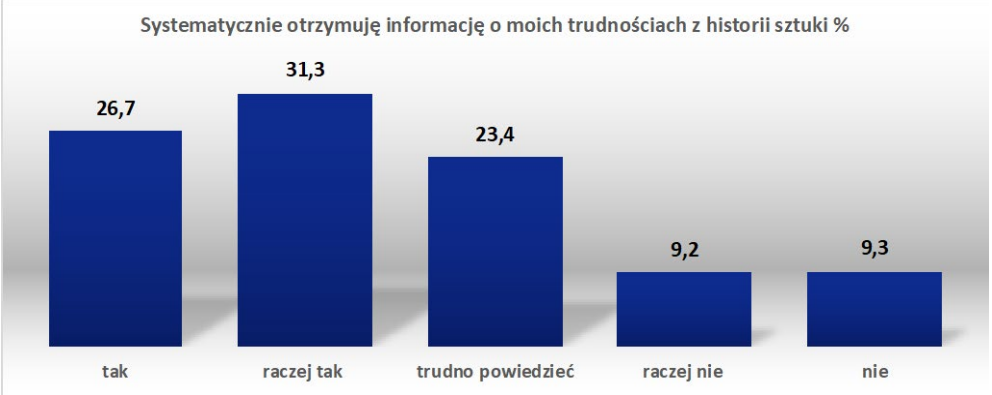

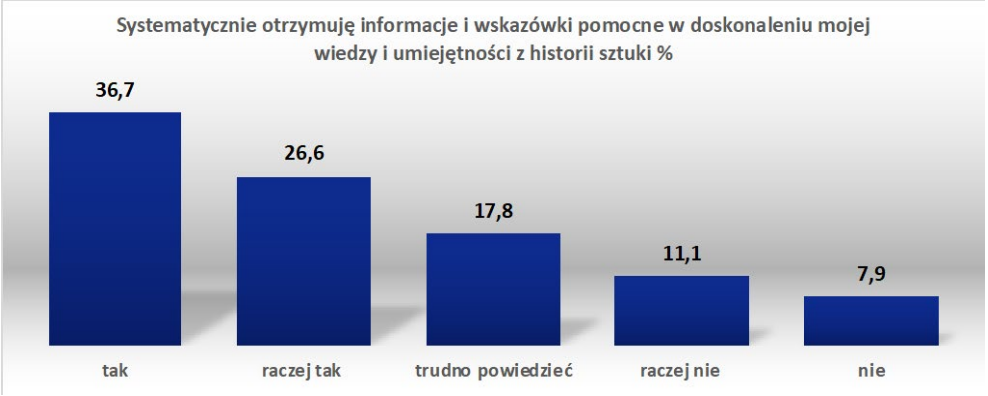

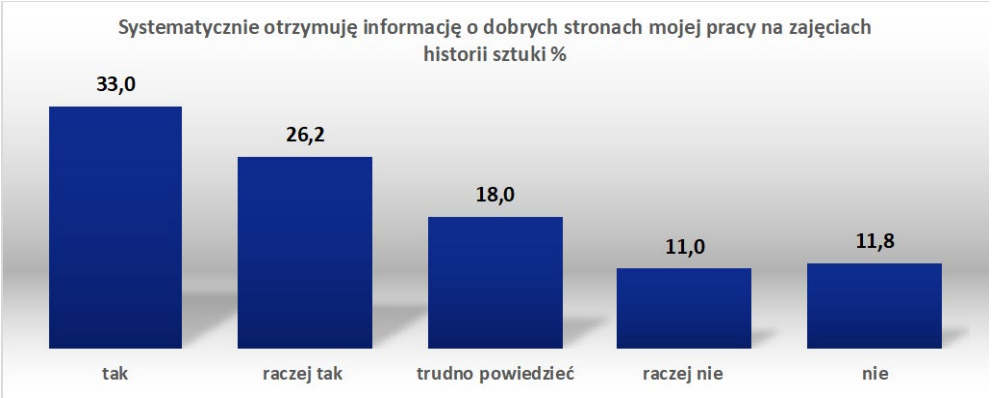
Systematycznie otrzymuję informację o dobrych stronach mojej pracy na zajęciach historii sztuki %
33,0
26,2
18,0
11,0
11,8
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

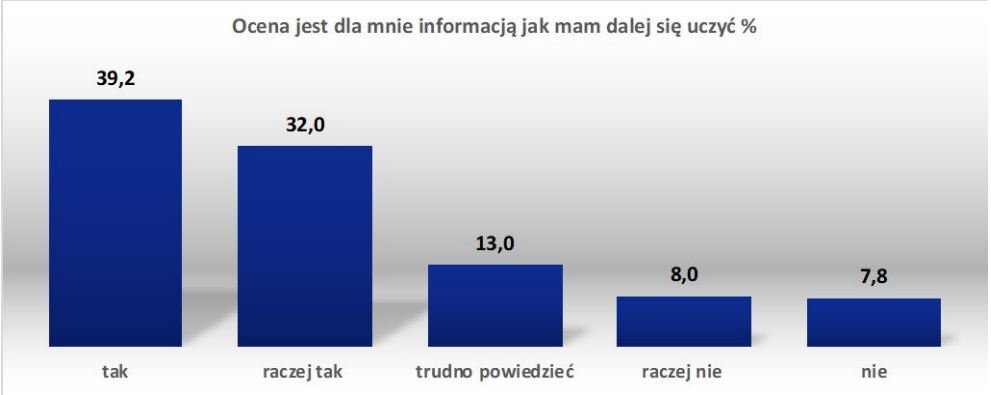
Ocena jest dla mnie informacją jak mam dalej się uczyć %
39,2
32,0
13,0
8,0
7,8
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

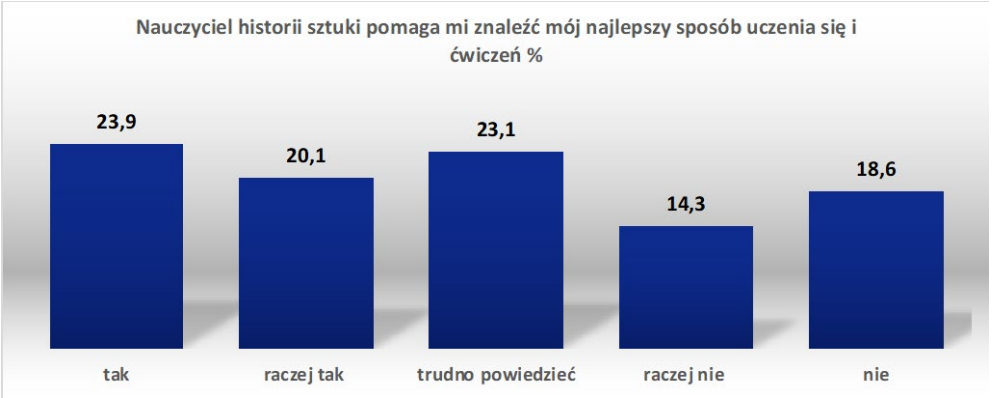
Nauczyciel historii sztuki pomaga mi znaleźć mój najlepszy sposób uczenia się i ćwiczeń %
23,9
20,1
23,1
14,3
18,6
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

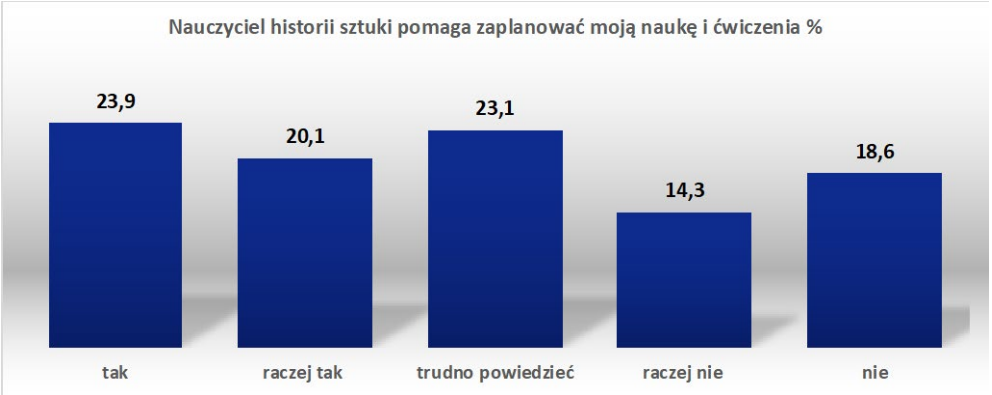
Nauczyciel historii sztuki pomaga zaplanować moją naukę i ćwiczenia %
23,9
20,1
23,1
14,3
18,6
tak
raczej tak
trudno powiedzieć
raczej nie
nie

- Jak wynika z informacji przekazanych przez dyrektorów szkół diagnozowanie i analizowanie uzdolnień, możliwości i potrzeb uczniów w zakresie historii sztuki odbywa się podczas bieżącej nauki i analizy bieżących wyników nauczania, wykorzystywane jest do dostosowania nauczania do potrzeb i możliwości uczniów, a w dwóch szkołach również do przygotowań do udziału w konkursach. W części szkół dokumentacja nadzoru pedagogicznego lub pracy sekcji potwierdza powyższe działania.
  Natomiast monitorowanie dotyczy głównie wyników egzaminu dyplomowego i maturalnego z historii sztuki oraz osiągnięć uczniów podczas konkursów (poza jednym liceum w zespole szkół prowadzonym przez samorząd, w którym dotychczas nie odbywały się egzaminy dyplomowe i maturalne, a uczniowie szkoły nie uczestniczyli w konkursach).
- Podczas kontroli odniesiono się również do analizy postępów i osiągnięć uczniów z historii sztuki. Dokumentacja szkół wskazuje, że są one systematyczne i najczęściej stanowią statystyczne zestawienia wyników klasyfikacji oraz egzaminów maturalnych z historii sztuki. Nie towarzyszą im na ogół wnioski i rekomendacje do dalszej pracy.
  Ponadto w najczęściej stosowanym w szkołach programie nauczania przedmiotu historia sztuki autorstwa Beaty Lewińskiej i Katarzyny Kawki, wskazany został test pomiarowy jako istotne narzędziem badania postępów uczniów, natomiast w żadnej ze szkół nie znaleziono informacji o projakościowym wykorzystaniu jego efektów.
  Na tej podstawie można stwierdzić, że szkoły w niewielkim stopniu realizują zapis rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek "W szkole monitoruje się i analizuje osiągnięcia każdego ucznia, z uwzględnieniem jego możliwości rozwojowych, formułuje się i wdraża wnioski z tych analiz".
- Jedynie część uczniów potwierdza, że: systematycznie otrzymują informację o swoich trudnościach (58%) i osiągnięciach w historii sztuki (59,2%) wraz ze wskazówkami pomocnymi w doskonaleniu wiedzy i umiejętności z tego przedmiotu (63,3%); działania nauczycieli historii sztuki pomagają im w znalezieniu najlepszego sposobu uczenia się i ćwiczeń (44%) oraz w planowaniu ich realizacji (44,1%). Zdaniem 71,2% uczniów ocena z historii sztuki jest dla nich informacją o tym jak się dalej uczyć, a według 55,3% ich osiągnięcia z historii sztuki są w szkole doceniane.
- W szkołach organizowana jest pomoc dla uczniów w sytuacjach wpływających negatywnie na ich stan psychiczny.
- Szkoły zazwyczaj stosują systemy informowania uczniów o wymaganiach edukacyjnych, w tym dotyczące historii sztuki na ogół zgodnie z zasadami wynikającymi z ich statutu. W statucie jednej ze szkół nie ma informacji o sposobie przekazywania uczniom i rodzicom informacji o wymaganiach edukacyjnych, a w dwóch kolejnych zapisy na ten temat są ogólnikowe lub wewnętrznie sprzeczne.
- Analiza dokumentacji w poszczególnych szkołach pozwala stwierdzić, że wymagania edukacyjne z przedmiotu historia sztuki nie spełniają warunku wynikającego z art. 44 zd. 5b. 1) Ustawy Prawo Oświatowe lub nie stanowią prostej i zrozumiałej dla uczniów i ich rodziców informacji na temat wymagań edukacyjnych niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych.

- W efekcie kontroli priorytetu dotyczącego działań szkoły i nauczycieli wspierających postępy uczniów w nauce historii sztuki sformułowano 8 zaleceń dotyczących:
    - ⇒ uzupełnienie lub modyfikacji treści statutu szkoły w zakresie dotyczącym sposobu informowania uczniów i rodziców o wymaganiach edukacyjnych,
    - ⇒ dostosowania wymagań edukacyjnych z przedmiotu historia sztuki do zapisów art. 44 zd. 5b. 1) Ustawy Prawo Oświatowe
    - ⇒ organizacji warsztatów dla nauczycieli na temat skutecznej komunikacji, a dla uczniów na temat sposobów uczenia się i planowania własnej pracy.

7. Znajomość celów lekcji oraz wymagań i oczekiwać nauczyciela

Problematyka znajomości celów lekcji oraz wymagań i oczekiwań nauczyciela była analizowana w oparciu o informacje pozyskane poprzez:

- ankiety skierowane do uczniów,
- obserwacje lekcji skoncentrowane na działaniach nauczycieli związanych z udzielaniem informacji o postępach i trudnościach uczniów, zadaniach i ćwiczeniach doskonalących wiedzę i umiejętności uczniów, zakresie i planie samodzielnej pracy ucznia,
- wywiady z nauczycielami, które de facto były konspektami obserwowanych lekcji zgodnymi z zasadami oceniania kształtującego.

Wyniki badań uczniów LSP na temat zagadnień związanych ze znajomością celów lekcji oraz wymagań i oczekiwań nauczyciela

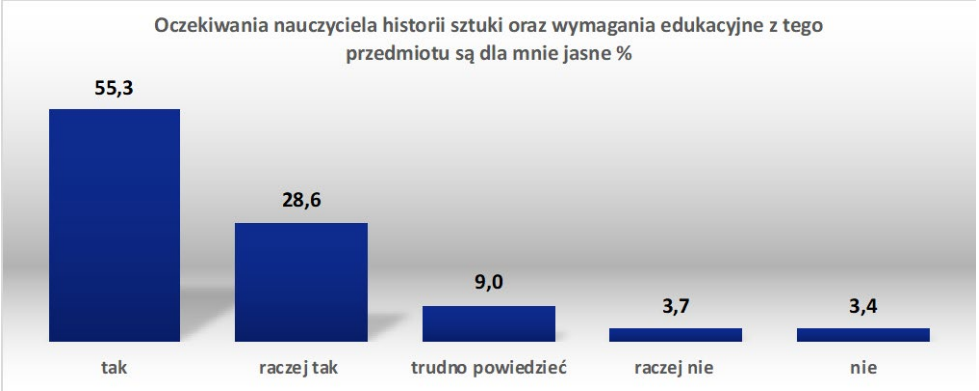

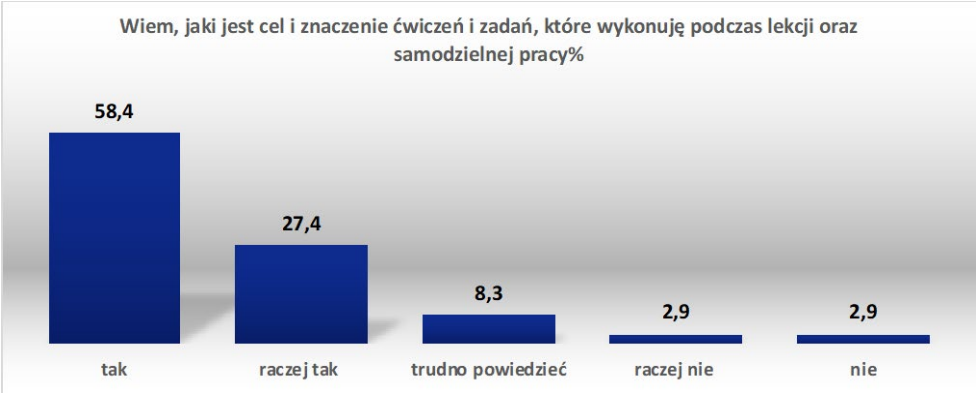

- Większość uczniów (83,9%) stwierdziła, że znane są im cele lekcji oraz wymagania i oczekiwania nauczyciela historii sztuki.
- Jak wynika z konspektów lekcji historii sztuki opracowanych przez nauczycieli prowadzących obserwowane przez zespoły kontrolujące lekcje historii sztuki cele większości z nich dotyczyły przyswojenia wiedzy z zakresu przedmiotu. Część nauczycieli jako cel lekcji deklarowała działania na rzecz wykorzystania przez uczniów wiadomości w praktyce, które zostały potwierdzone jedynie podczas części obserwacji. W konspektach lekcji nie pojawiały się cele związane z budowaniem kompetencji uczniów takich jak pogłębianie i aktualizowanie wiedzy oraz doskonalenie umiejętności zawodowych, w tym z wykorzystaniem technologii informacyjnej i komunikacyjnej, co wydaje się być konsekwencją stosowanych przez większość nauczycieli metod podawczych.
- Jedynie w trzech liceach sztuk plastycznych objętych kontrolą obserwacje lekcji potwierdziły działania nauczycieli objaśniających użyteczność realizowanych treści oraz sprawdzających czy cele. lekcji zostały osiągnięte. Natomiast 85,8% uczniów potwierdziło znajomość celu i znaczenia ćwiczeń i zadań, które wykonują podczas lekcji i w trakcie samodzielnej pracy.
- Podczas kontroli priorytetu dotyczącego znajomości celów lekcji oraz wymagań i oczekiwań nauczycieli historii sztuki nie sformułowano zaleceń, natomiast w części szkół sformułowano rekomendację, aby podczas lekcji objaśniać użyteczność i cele realizowanych treści kształcenia oraz podejmować działania sprawdzające, czy zostały one osiągnięte.

8. Pomoc szkoły w planowaniu dalszego kształcenia artystycznego

Informacji sposobie i efektywności pomocy szkoły w planowaniu przez uczniów dalszego kształcenia artystycznego dostarczyły wyniki badań ankietowych uczniów oraz wywiady z dyrektorami szkół. Dyrektorzy byli proszeni o wskazanie działań, które w największym stopniu wpływają na decyzje uczniów dotyczące kontynuację nauki na wyższych uczelniach.

Wyniki badań uczniów LSP na temat zagadnień związanych z pomocą szkoły w planowaniu dalszego kształcenia artystycznego

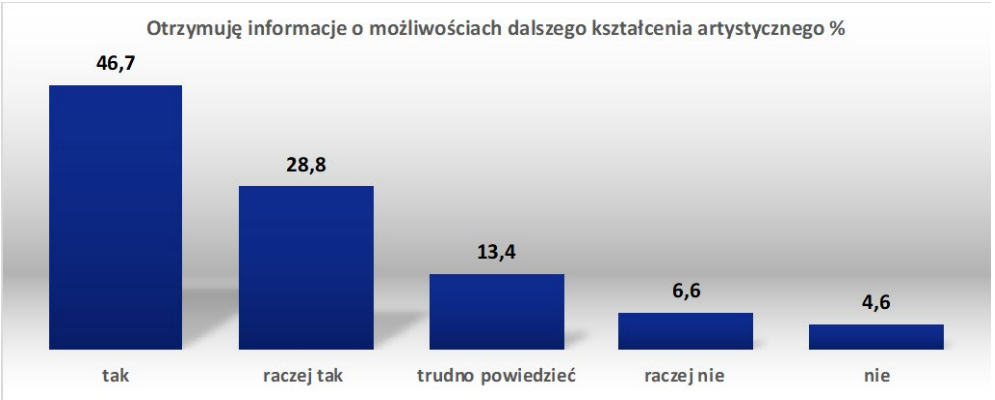

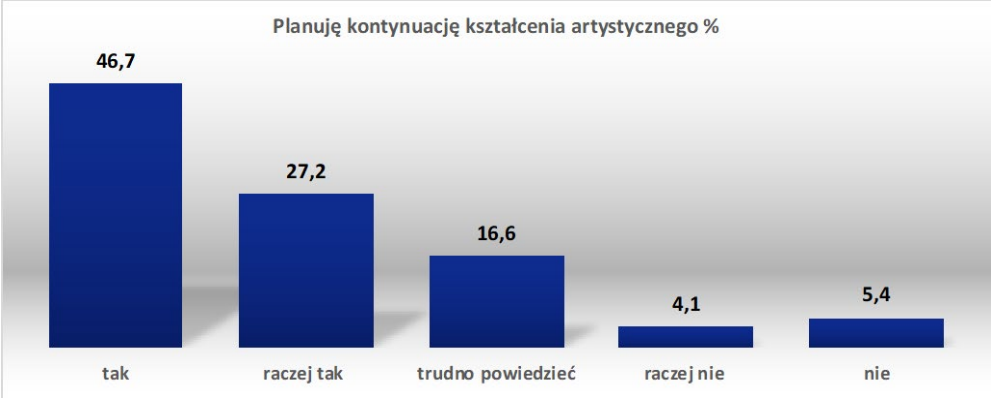

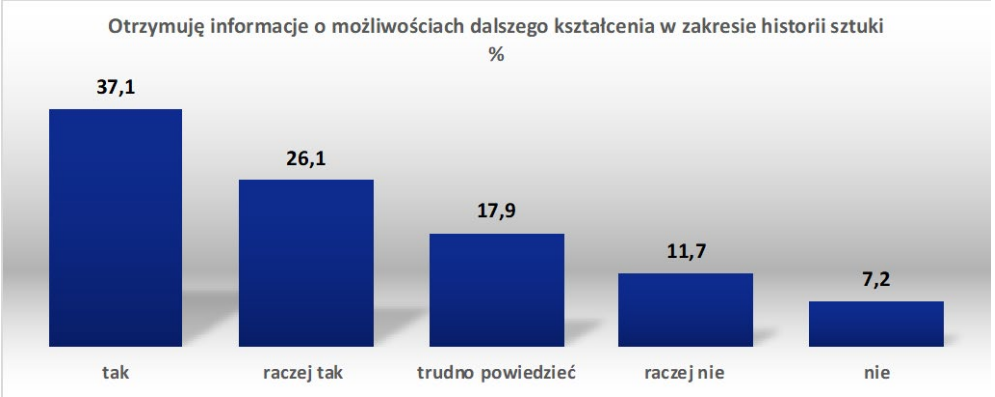

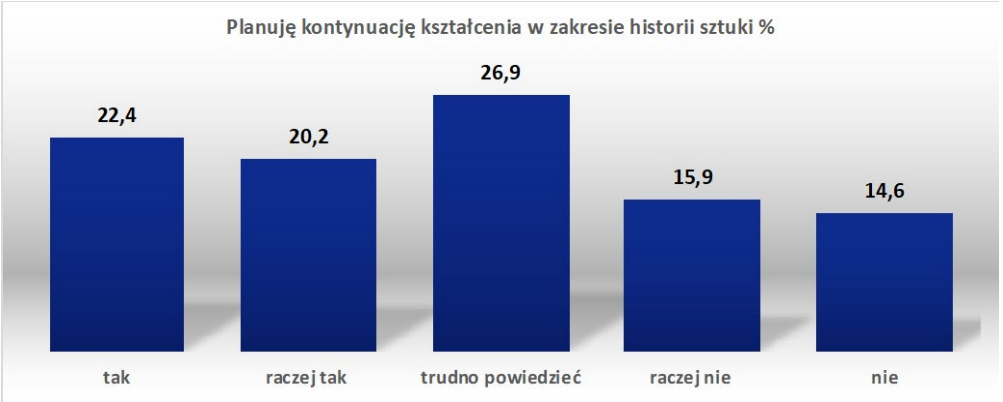

- Jak wynika z informacji przekazanych przez dyrektorów szkół uczniowie są informowani o możliwościach dalszego kształcenia artystycznego, w tym w zakresie historii sztuki. Takie działania potwierdza większość uczniów, stwierdzając że otrzymują informacje o kształceniu artystycznym (75,5%), w tym w specjalności historia sztuki (63,2%).
  Z deklaracji dyrektorów wynikają inne, poza informacyjnymi, działania wspierające wybory uczniów takie jak: „wychowanie świadomych odbiorców sztuki", podziały na grupy, organizacja wycieczek i wyjść dydaktycznych, w części szkół badanie losów absolwentów oraz doradztwo zawodowe - wskazywane przez dyrektorów zespołów szkół, w skład których wchodzą licea sztuk plastycznych.
- Analiza dokumentacji dostarczyła informacji o rzeczywistych wyborach absolwentów z roku szkolnego 2022/2023 dotyczących dalszego kształcenia, które skonfrontowano z deklaracjami uczniów złożonymi podczas tegorocznej kontroli w ankietach. Warto podkreślić, że:
  - ⇒ w statystycznym zestawieniu losów absolwentów nie uwzględniono danych jednej ze szkół, którą w roku szkolnym 2023/2024 opuszczą pierwsi absolwenci
  - ⇒ informacje o losach absolwentów z roku 2022/2023 dotyczą 87,1 % z nich.

Liczba absolwentów 2022/2023 ogółem	185
Liczba absolwentów 2022/2023, o których losach dostarczono informacji	161
% absolwentów, o których nie dostarczono informacji	12,9%
% absolwentów z roku szkolnego 2022/2023, którzy podjęli pracę zawodową	16,8%
% absolwentów z roku szkolnego 2022/2023, którzy podjęli studia na uczelniach nie związanych z kształceniem artystycznym	13,5%
% uczniów planujących kształcenie plastyczne na uczelniach wyższych	73,9%
% absolwentów z roku szkolnego 2022/2023, którzy podjęli kształcenie plastyczne na uczelniach wyższych	51,9%
% uczniów planujących kształcenie w zakresie historii sztuki	42,6%
% absolwentów z roku szkolnego 2022/2023, którzy podjęli kształcenie na uczelniach wyższych w zakresie historii uczniów	4,9%

Powyższe zestawienie pozwoliło stwierdzić, że zdecydowanie bardziej realistyczne są plany uczniów dotyczące kontynuacji kształcenia na uczelniach plastycznych, co potwierdza wybór 51,9% absolwentów liceów sztuk plastycznych z roku szkolnego 2022/2023. Natomiast praktyka nie

potwierdza planów 42,6% uczniów, dotyczących studiowania historii sztuki, ponieważ jedynie 4,9 % zeszłorocznych absolwentów podjęło taką naukę na uczelniach wyższych.

- W efekcie kontroli priorytetu „pomoc szkoły w planowaniu dalszego kształcenia artystycznego” nie sformułowano zaleceń.

9. Efekty pracy dydaktycznej w przedmiocie historia sztuki

Podsumowaniem wcześniejszych zagadnień, stanowiących kluczowe elementy procesu kształcenia jest odniesienie się do efektów kształcenia.
Uwzględniono w nim opinie uczniów o stopniu realizacji efektów kształcenia w zakresie historii sztuki , które wynikają z podstawy programowej kształcenia artystycznego.
Na podstawie danych statystycznych, dostarczonych przez licea sztuk plastycznych objęte kontrolą organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia ustalono:

- liczbę uczniów poszczególnych szkół, przyjętych do klasy I w latach szkolnych 2021/2022-2023/2024
- liczbę uczniów poszczególnych szkół, rezygnujących z nauki w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023
- liczbę absolwentów szkół, w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023
- liczbę absolwentów w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023, którzy nie przystąpili do egzaminu dyplomowego
- liczbę uczniów realizujących rozszerzenie maturalne z historii sztuki
- wyniki egzaminu dyplomowego w części teoretycznej z historii sztuki
- wyniki egzaminu maturalnego z historii sztuki

Dyrektorzy poszczególnych szkół byli proszeni o wyrażenie swoich opinii o mocnych stronach i trudnościach oraz efektach kształcenia w zakresie historii sztuki.

Wyniki badań uczniów LSP na temat zagadnień związanych ze efektami kształcenia

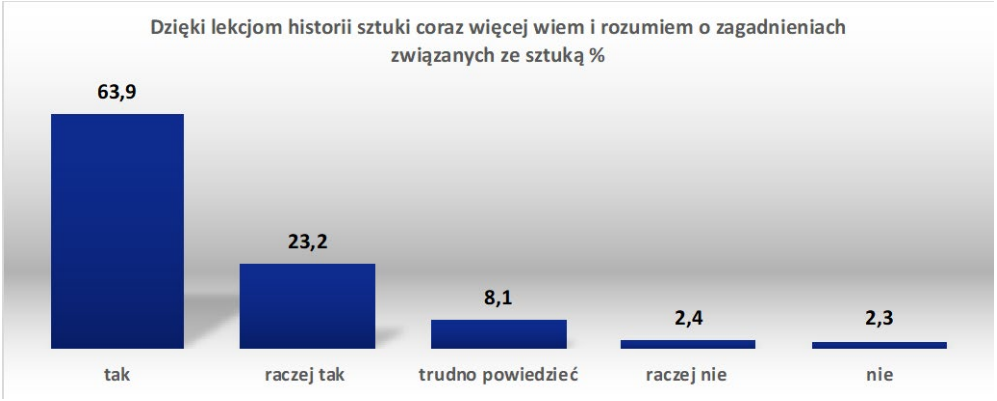

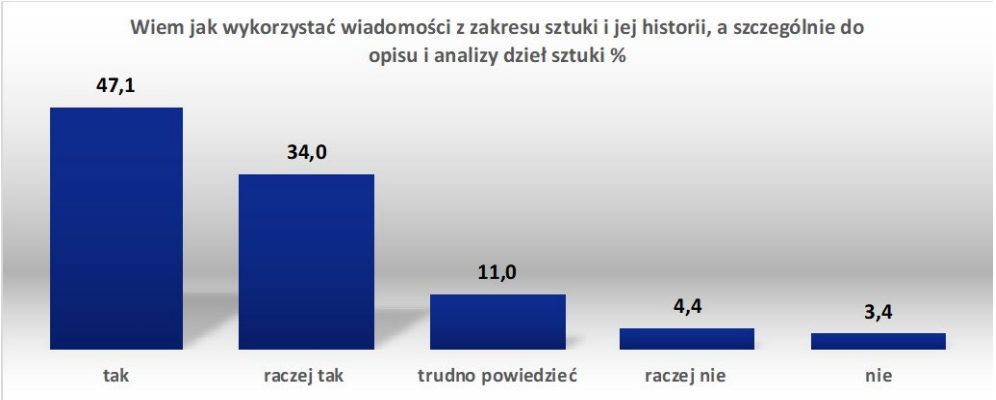

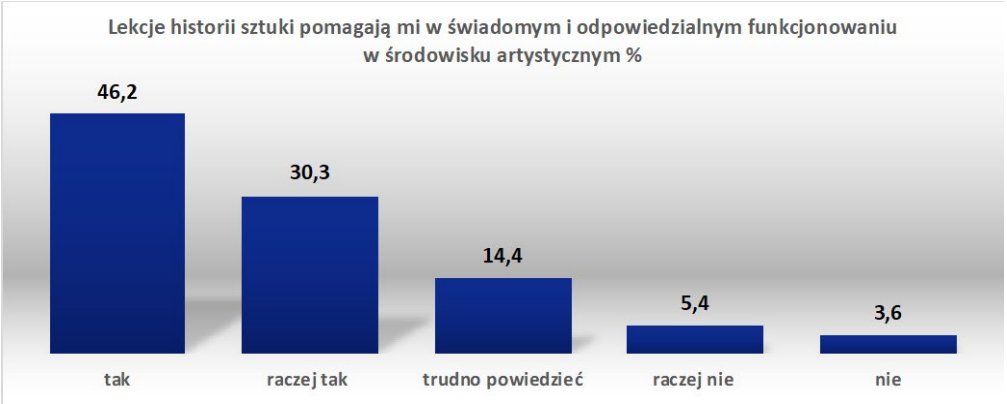

- Poprzez ankiety zebrano opinie uczniów na temat stopnia realizacji głównych celów edukacyjnych w zakresie nauczania historii sztuki. Większość uczniów była zdania, że dzięki lekcjom historii sztuki więcej wiedzą i lepiej rozumieją zagadnienia związane ze sztuką (87,1%), wiedzą jak wykorzystać wiedzę przedmiotową, zwłaszcza w do opisu i analizy dzieł sztuki (81,1%), a lekcje historii sztuki pomagają im w świadomym i odpowiedzialnym funkcjonowaniu w środowisku artystycznym 76,5%). Niestety, nie ma możliwości skonfrontowania tych deklaracji z informacjami z poszczególnych szkół, ponieważ nie są przez nie prowadzone merytoryczne diagnozy i analizy efektów kształcenia np. poprzez ewaluację teoretycznej części egzaminów dyplomowych.
- Dyrektorzy szkół przedstawili mocne strony i trudności w kształceniu historii sztuki. Wśród mocnych stron wymienili: wysokie kwalifikacje i zaangażowanie nauczycieli, dbałość o bezpieczeństwo emocjonalne uczniów, dodatkową liczbę godzin przeznaczonych na realizację przedmiotu, możliwość organizacji wyjść i wycieczek dydaktycznych oraz wysoką zdawalność egzaminu dyplomowego.
  Jako trudność wskazywali „przeładowany program nauczania historii sztuki”, wzrastające koszty wycieczek i trudności formalne związane z ich organizacją, przeciążenie uczniów nadmierną liczbą godzin dydaktycznych, niska frekwencja, brak nauczycieli w danym regionie, wysokie koszty dojazdów uczniów do szkoły.
- Warto zwrócić uwagę na przedstawione w poniższe tabelach dane, wskazujące na:
  - ⇒ wzrastającą liczbę kandydatów, przyjmowanych do LSP w okresie objętym kontrolą,
  - ⇒ wzrastającą liczbę uczniów LSP. Porównane zostały liczby uczniów opuszczających szkołę jako absolwenci lub rezygnujący z nauki w roku szkolnym 2021/2022 i 2022/2023 z liczbą uczniów

przyjmowanych do szkoły w kolejnym roku,

⇒ malejącą liczbę rezygnacji z nauki

⇒ malejącą liczbę absolwentów LSP

Liczba uczniów przyjętych w roku szkolnym	2021/2022	324
	2022/2023	368
	2023/2024	380
Liczba absolwentów	2020/2021	237
	2021/2022	259
	2022/2023	185
Liczba rezygnacji uczniów z nauki w roku szkolnym	2021/2022	49
	2022/2023	53
	2023/2024	19

Liczba uczniów opuszczających szkołę (absolwenci + rezygnacje) w roku szkolnym 2021/2022	308	Liczba uczniów w szkołach objętych kontrolą zwiększyła się o 60
Liczba uczniów przyjętych na rok szkolny 2022/2023	368	
Liczba uczniów opuszczających szkołę (absolwenci + rezygnacje) w roku szkolnym 2022/2023	238	Liczba uczniów w szkołach objętych kontrolą zwiększyła się o 142
Liczba uczniów przyjętych na rok szkolny 2023/2024	380	

- Podstawą do analizy efektów kształcenia były informacje o uczniach poszczególnych szkół, którzy rozpoczęli naukę w roku szkolnym 2019/2020 i zakończyli ją w roku 2022/2023 realizując (ostatni) 4 – letni cykl kształcenia, przedstawione w poniższym zestawieniu (nie ujęto w nim danych z LSP w Golubiu- Dobrzyniu z powodu realizacji 5-letniego cyklu kształcenia)

Efekty kształcenia

Szkoła	LSP Szczecin	LSP Racibórz	LSP Zielona Góra	LSP Wrocław	LSP Kościelec	LSP Warszawa	LSP Słupsk	LSP Tomaszów Mazowiecki	Suma/średnia
Liczba uczniów, którzy rozpoczęli naukę w klasie I danej szkoły w roku szkolnym 2019/2020	28	21	44	30	18	26	15	25	207
Liczba uczniów, przystąpili do egzaminu dyplomowego w roku szkolnym 2022/2023	23	15	37	27	19	25	14	24	184

Liczba uczniów, którzy rozpoczęli naukę w klasie I danej szkoły w roku szkolnym 2019/2020 i zostali skreśleni z listy uczniów z powodu ocen niepromujących	5	0	0	3	0	0	0	0	8
w tym ocen niepromujących z historii sztuki	2	0	0	1	0	0	0	0	3
Średni wyniki klasyfikacji końcoworocznej z historii sztuki w klasie I w roku szkolnym 2019/2020	3,74	4,59	4,16	4,03	4,17	3,72	3,71	4,5	4,08
Średni wyniki egzaminu dyplomowego z historii sztuki w roku szkolnym 2022/2023	4,22	3,94	3,59	3,5	3,56	4,6	4,58	4,92	4,11
Średni wyniki egzaminu maturalnego z historii sztuki w roku szkolnym 2022/2023	34%	52%	35,3%	51,8%	29,9%	77,2%	34,6%	40,0%	44,3%
Średni wyniki egzaminu maturalnego z historii sztuki w roku szkolnym 2022/2023 w województwie	42%	53%	52%	34%	38%	50%	44%	47%	
Średni wyniki egzaminu maturalnego z historii sztuki w roku szkolnym 2022/2023 w kraju	46%								44,3%

Z powyższych danych wynika, że:

- ⇒ do egzaminu dyplomowego w roku szkolnym 2022/2023 przystąpiło 88,9% uczniów, którzy rozpoczęli naukę w liceach sztuk plastycznych w roku szkolnym 2019/2020,
- ⇒ średni wynik egzaminu dyplomowego z historii sztuki wynosi 4,11 i jest on porównywalny ze średnim wynikiem klasyfikacji z tego przedmiotu w klasie I wynoszącym 4,08,
- ⇒ średni wynik egzaminu maturalnego z historii sztuki w LSP objętych tegoroczną kontrolą był niższy niż średni wynik ogólnopolski,
- ⇒ spośród ośmiu szkół ujętych w zestawieniu, w czterech wynik egzaminu dyplomowego z historii sztuki był wyższy niż wynik klasyfikacji z tego przedmiotu w klasie I (kolor niebieski),
- ⇒ spośród ośmiu szkół ujętych w zestawieniu, w dwóch wynik egzaminu dyplomowego z historii sztuki był wyższy niż wynik egzaminu w danym województwie (kolor szary), a w trzech wyższy niż średnia dla całego kraju.

- W odniesieniu do priorytetu efekty kształcenia nie sformułowano zaleceń.

10. Podsumowanie

Na podstawie informacji, wniosków i zaleceń, które są efektem 9 kontroli organizacji pracy dydaktycznej i uzyskiwanych efektów kształcenia w zakresie historii sztuki stwierdzić można, że praca dydaktyczna odbywa się na ogół (choć nie wszędzie) w dobrych warunkach lokalowych, a nauczyciele korzystają najczęściej z tradycyjnych środków dydaktycznych, takich jak rzutnik multimedialny do pokazu slajdów ilustrujących wykład. Stosunkowo rzadko obserwowano wykorzystanie środków dydaktycznych służących aktywizacji uczniów.

Większość uczniów akceptuje rozwiązania organizacyjne stosowane podczas ich nauki, a ponad połowa z nich również plan lekcji. Wszyscy uczniowie realizują rozszerzenie maturalne z przedmiotu historia sztuki, co wynika nie tylko z rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach artystycznych, ale głównie ze stosowanego powszechnie programu nauczania historii sztuki, uwzględniającego treści wymagane podczas egzaminu maturalnego z tego przedmiotu. Mimo sprzyjających warunków wyniki egzaminu maturalnego z historii sztuki w badanych liceach sztuk plastycznych były zazwyczaj niższe niż średnia krajowa i średnia danego województwa. Natomiast średni wynik egzaminu dyplomowego, do którego w roku szkolnym 2023/2024 przystąpiło prawie 90% uczniów sytuuje się w okolicach oceny 4,0.

Mniej niż 30 % uczniów potwierdziło możliwość udziału w innych zajęciach rozwijających ich zainteresowania historią sztuki, natomiast zdecydowana większość udział w wycieczkach dydaktycznych. Również zdaniem większości dyrektorów wycieczki to jedno z rozwiązań organizacyjnych, które pozytywnie wpływa na postępy uczniów.

Analiza rozwiązań organizacyjnych pozwala stwierdzić, że formalne monitorowanie realizacji podstawy programowej historii sztuki ułatwia chronologiczny układ treści programu nauczania w podziale na poszczególne klasy. Dane pochodzące z prowadzonych w roku szkolnym 2023/2024 kontroli wskazują na zmniejszający się wskaźnik niezrealizowanych lekcji historii sztuki.
Merytoryczna i udokumentowana analiza realizacji podstawy programowej znalazła potwierdzenie jedynie w części szkół. Doskonalenia wymaga system formułowania, dokumentowania i projakościowego wykorzystania wniosków i rekomendacji wynikających z analiz osiągnięć i postępów uczniów, w tym z egzaminu dyplomowego z historii sztuki.

Warsztat pracy i doświadczenie nauczycieli, ich wymiar zatrudnienia oraz stopnie awansu zawodowego wskazują na możliwość pełnego zaangażowania się w pracę dydaktyczną i realizację innych zadań szkoły. Część nauczycieli historii sztuki ma uprawnienia egzaminatorów maturalnych. Większość nauczycieli uczestniczy w wewnątrzszkolnych form doskonalenia, których tematyka dotyczy głównie zagadnień ponadprzedmiotowych. Pojedyncze przykłady potwierdzały udział nauczycieli w doskonaleniu poświęconemu historii sztuki, nie wskazano natomiast form, które dotyczyłyby metodyki nauczania przedmiotu. Głównie z deklaracji dyrektorów szkół wynika pozytywny wpływ doskonalenia nauczycieli na postępy i rozwój uczniów w zakresie historii sztuki.
W większości szkół stosowany jest program nauczania historii sztuki autorstwa Beaty Lewińskiej

i Katarzyny Kawki, który niekiedy wymagał aktualizacji i dostosowania do aktualnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie podstaw programowych w zawodach szkolnictwa artystycznego. Program ów zawiera rekomendacje różnorodnych metod kształcenia, w tym aktywizujących uczniów. Natomiast obserwacje lekcji wskazały na dominację wykładu ilustrowanego prezentacją lub filmem.
Warsztat pracy nauczycieli historii sztuki w części szkół jest analizowany w ramach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły, natomiast podczas kontroli nie znaleziono przykładów wpływu nadzoru na modyfikację procesu kształcenia.
Licea sztuk plastycznych, w których odbyły się kontrole nie realizują innowacji i eksperymentów związanych z procesem kształcenia historii sztuki.

Działania nauczycieli wspierające rozwój uczniów, takie jak ocenianie, informacja o trudnościach i osiągnięciach wraz ze wskazówkami do dalszej pracy, pomoc w planowaniu nauki historii sztuki oraz w znalezieniu adekwatnego do potrzeb sposobu uczenia są akceptowane i doceniane przez ponad połowę uczniów.
Większość uczniów deklaruje, że oczekiwania i wymagania nauczycieli są dla nich jasne. Jasny jest dla nich również cel i znaczenie ćwiczeń i zadań, które wykonują. Pozytywne zdanie uczniów potwierdzone zostało podczas większości obserwacji lekcji i analizy przygotowanych przez nauczycieli konspektów lekcji, natomiast w kilku z nich sformułowano rekomendację, aby podczas lekcji objaśniać użyteczność i cele realizowanych treści kształcenia oraz podejmować działania sprawdzające, czy zostały one osiągnięte.
W części szkół doskonalenia wymaga treść i forma wymagań edukacyjnych.
Uczniowie potwierdzają, że szkoły dostarczają im informacje na temat możliwości dalszego kształcenia oraz podejmują wiele działań ukierunkowanych na ich sukcesy na wyższych etapach kształcenia i rynku pracy.
Szkoły zbierają informacje o losach swoich absolwentów.